

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः
हरिः ॐ

=====

3 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायं तृतीय

Contents

3.1 तृतीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः - न्यूनकर्माभिधानं	1
3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानग्राहादीनां व्याख्यानं	16
3.3 तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - वैकृतविधीनामभिधानं	29
3.4 तृतीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः - इष्टिहोमाभिधानं	41
3.5 तृतीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः - इष्टिशेषाभिधानं	54

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः हरिः ॐ = = = = =

3 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायं तृतीयं काण्डं

3.1 तृतीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः - न्यूनकर्माभिधानं

TS 3.1.1.1

प्रजापतिरकामयत् प्रजाः सृजेयेति स तपोऽतप्यत् स सर्पानसृजत् सोऽकामयत् प्रजाः सृजेयेति स द्वितीयमतप्यत् स वयांस्य सृजत् सोऽकामयत् प्रजाः सृजेयेति स तृतीयमतप्यत् स एतं दीक्षितवादमपश्यत् तमवदत् ततो वै स प्रजा असृजत् यत् तपस्तप्त्वा दीक्षितवादं वदति प्रजा एव तद्यजमानः - [ ] 1

TS 3.1.1.2

सृजते॑ यद्वै दीक्षितोऽमे॑द्धयं पश्यत्यपो॑स्मादीक्षाक्राम॑ति नील॑मस्य हरो॑ व्येत्यब॑द्धं मनो॑ दुरि॑द्रं चक्षुः॑
सूर्यो॑ ज्योति॑षाऽश्रेष्ठो॑ दीक्षे॑ मा माहासी॑रित्याह॑ नास्मादीक्षाऽप॑क्रामति॑ नास्य॑ नीलं॑ न हरो॑ व्येति॑ यद्वै
दीक्षितम॑भिवर्ष॑ति दिव्या॑ आपोऽशा॑न्ता ओजो॑ बलं॑ दीक्षां - [ ] 2

TS 3.1.1.3

तपो॑ऽस्य निघ्न॑न्त्युन्दुती॑र् बलं॑ धत्तौजो॑ धत्त॑ बलं॑ धत्त॑ मा मे॑ दीक्षां॑ मा तपो॑निर्वधि॑ष्टेत्याहै॑ तदेव॑
सर्व॑मात्मन् ध॑त्ते नास्यौजो॑ बलं॑ न दीक्षां॑ न तपो॑निघ्न॑न्त्यग्नि॑र्वै दीक्षित॑स्य देवता॑ सोऽस्मादे॑तर॑र्हितिर॑
इ॒व य॒र॒हि या॒ति तमी॑श्वरः॑ रक्षा॑ंसि हन्तो॑ - [ ] 3

TS 3.1.1.4

भ॒द्राद॑भि॒श्रेयः॑ प्रेहि॒बृह॑स्पतिः॑ पुर ए॒ता ते अ॒स्त्वित्या॑ह॒ब्रह्म॑ वै दे॒वानां॑ बृह॑स्पतिस्तमे॒वान्वा र॑भते॒ स
ए॒नः॑ सं पा॒रय॑त्ये दम॑गन्म दे॒वय॑जनं॑ पृथि॒व्या इत्या॑ह दे॒वय॑जनः॑ ह्येष॑ पृथि॒व्या आ॒गच्छ॑ति॒ यो
यज॑ते॒ विश्वे॑ दे॒वा यद॑जुषन्त॒ पूर्वं इत्या॑ह॒ विश्वे॑ ह्येत॑दे॒वा जोष॑यन्ते॒ यद्वा॑ह्यणा ( ) ऋ॒क्सामा॑भ्यां
य॒जुषा॑ सन्त॑रन्त॒ इत्या॑ह॒रक्सामा॑भ्याः॑ ह्येष॑ यजुषा॑ सन्त॑रन्ति॒ यो यज॑ते रा॒यस्पोषे॑ण॒ समि॑षा-म॒देमे॑त्या-
हाऽशि॑षमे॒वै तामा॑ शा॒स्ते ॥ 4

(यजमानो - दीक्षाः - हन्तो - ब्राह्मणा - श्वतुर्विंशतिश्च) (A1)

TS 3.1.2.1

ए॒ष ते॑ गा॒य॒त्रो भा॒ग इति॑ मे॒ सोमा॑य ब्रूतादेष॑ ते॒ त्रैष्टु॑भो जा॒गतो॑ भा॒ग इति॑ मे॒ सोमा॑य ब्रूताच्छन्दो॒मानाः॑
साम्रा॑ज्यं गच्छेति॑ मे॒ सोमा॑य ब्रूताद् यो वै सोमः॑ राजा॑नः॒ साम्रा॑ज्यं लो॒कं ग॑मयित्वा क्रीणाति॑
गच्छ॑ति॒ स्वानाः॑ साम्रा॑ज्यं छन्दा॑ंसि॒ खलु॑ वै सोम॑स्य॒ राज्ञः॑ साम्रा॑ज्यो लो॒कः पु॒रस्ता॑थ॒ सोम॑स्य
क्र॒यादे॒वम॑भि मन्त्रयेत्॒ साम्रा॑ज्यमे॒वै - [ ] 5

TS 3.1.2.2

नं॑ लो॒कं ग॑मयित्वा क्री॑णाति गच्छ॑ति स्वानां॑ साम्राज्यं॑ यो वै तानू॑न॒प्त्रस्य॑ प्रति॒ष्ठां वे॒दु प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति ब्रह्म॑वादि॒नो वद॑न्ति न प्रा॒श्नन्ति न जु॑ह्वत्यथ॒ क्व तानू॑न॒प्त्रं प्रति॑ तिष्ठतीति॒ प्रजा॑प॒तौ मन॑सीति॒ ब्रूया॑त् त्रि॒रव॑ जिघ्रेत् प्रजा॑प॒तौ त्वा मन॑सि जुहोमीत्येषा॑ वै तानू॑न॒प्त्रस्य॑ प्रति॒ष्ठा य एवं॑ वे॒दु प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति यो - [ ] 6

TS 3.1.2.3

वा अ॒द्ध्योः प्रति॑ष्ठां वे॒दु प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति यतो॒ मन्ये॑तानं॒भिक्र॑म्य होष्यामीति॒ तत् तिष्ठ॑न्ना श्रावये॒देषा वा अ॒द्ध्योः प्रति॑ष्ठा य एवं॑ वे॒दु प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति यद॒भिक्र॑म्य जुहुयात् प्रति॑ष्ठाया॑ इयात् तस्मा॑त् समान॒त्र तिष्ठ॑ता होत॒व्यं प्रति॑ष्ठित्यै यो वा अ॒द्ध्योः स्वं वे॒दु स्ववा॑ने॒व भव॑ति सु॒गवा अस्य॑ स्वं वा॒यव्य॑मस्य॒ - [ ] 7

TS 3.1.2.4

स्वं च॑म॒सोऽस्य॑ स्वं य॒द्वाय॑व्यं॒ वा च॑म॒सं वाऽन॑न्वारभ्याऽऽश्रावये॒त् स्वादि॑यात् तस्मा॑ दन्वा॒रभ्याऽऽश्राव्य॑ः स्वादे॒व नैति॑ यो वै सोम॒म- प्रति॑ष्ठाप्य स्तो॒त्र-मु॑पाकरोत्य प्रति॑ष्ठितः सोमो॒ भव॑त्यप्रति॑ष्ठितः स्तोमो- ऽप्रति॑ष्ठिता-न्युक्थान्यप्रति॑ष्ठितो यज॑मानो ऽप्रति॑ष्ठितो ऽध्व॒र्युर्वा य॒व्यं वै सोम॑स्य प्रति॑ष्ठा च॑म॒सोऽस्य॑ प्रति॑ष्ठा सोमः॒ स्तोम॑स्य॒ स्तोमं॑ उ॒क्थानां॑ ग्रहं॑ वा ( ) गृही॒त्वा च॑म॒सं वो॒च्चीय॑ स्तो॒त्रमु॑पा॒कुर्या॑त् प्रत्ये॒व सोम॑ः स्थापय॑ति प्रति॒स्तोमं॑ प्रत्युक्थानि॒ प्रति॑ यज॑मान॒स्तिष्ठ॑ति प्रत्य॑द्ध्युः ॥ 8

(एव - तिष्ठति यो - वायव्यमस्य - ग्रहं वै - कान्न - विशतिश्च) (A2)

TS 3.1.3.1

य॒ज्ञं वा॑ ए॒तथ॑ सं भ॑रन्ति यथ॑ सोम॒क्रय॑ण्यै प॒दं य॑ज्ञ॒मुख॑ः ह॒विर्द्धाने॑ य॒र्हि ह॒विर्द्धाने॑ प्राचीं॑ प्रव॒र्तये॑युस्तर॒हि तेना॑क्षमु॒पा-ञ्ज्या॑द्-य॒ज्ञ॒मुख॑ ए॒व य॒ज्ञम॑नु सन्त॑नोति प्राञ्च॑म॒ग्निं प्र ह॑रन्त्युत् पत्नी॒मा

नयन्त्यन्वनाऽसि प्र वर्तयन्त्यथ वा अस्यैष धिष्णि॑यो हीयते सोऽनु॑ ध्यायति स ई॑श्वरो रु॒द्रो भू॒त्वा
- [ ] 9

TS 3.1.3.2

प्र॒जां प॒शून् यज॑मानस्य शम॑यितो॒र्यर्हि॑ प॒शुमा प्री॑तमुद॑ञ्चं नय॑न्ति तर॒हि तस्य॑ पशु॑श्रप॑णः हरेत्
तेनै॒वैनं॑ भा॒गिनं॑ करोति यज॑मानो वा आ॒हव॑नीयो यज॑मानं वा ए॒तद्वि क॑र॒षन्ते यदा॑हव॑नीया॒त्
पशु॑श्रप॑णः ह॑रन्ति स वैव स्यान्नि॑र्मन्थ्यं वा कुर्या॑द् यज॑मानस्य सा॒त्मत्वाय॑ यदि॑ प॒शोर॑व॒दानं
नश्ये॑दाज्य॑स्य प्रत्या॒ख्याय॑मव॑द्येथ सैव ततः ( ) प्राय॑श्चित्तिर्ये प॒शुं वि॑म॒श्रीर॑न् यस्तान् का॒मये॑ता
ऽऽ*ति॑मा॒र्च्छेयु॑रिति॑ कु॒विदु॑ङ्गेति॑ नमो॑ वृ॒क्तिव॑त्यर्चाऽऽग्री॑द्धे जुहु॒यान्नमो॑ वृ॒क्तिमे॑वैषां वृ॒द्धे ता॒जगा॑ति॒मा॒र्च्छन्ति॑
॥ 10

(भूत्वा - ततः - षड्विंशतिश्च) (A3)

TS 3.1.4.1

प्र॒जाप॑तेर्जा॒यमा॑नाः प्र॒जा जा॒ताश्च॒ या इ॒माः । तस्मै॑ प्रति॑ प्र वे॑दयचि॒कित्वा॑ऽ अनु॑ मन्यतां ॥ इ॒मं
प॒शुं प॑शुपते ते अ॒द्य ब॒द्धाम्य॑ग्रे सु॒कृत॑स्य म॒द्भ्यै । अनु॑ मन्यस्व सु॒यजा॑ यजाम॒ जुष्टं॑ दे॒वाना॑मि॒दम॑स्तु
ह॒व्यं ॥ प्र॒जान॑न्तः प्रति॑गृह्णन्ति॒ पूर्वे प्रा॑णम॒ङ्गभ्यः॑ पर्या॒चर॑न्तं । सु॒वर्गं॑ या॒हि प॒थिभि॑ दे॒व्याना॑-रोष॑धीषु
प्रति॑तिष्ठा शरी॒रैः ॥ येषा॑मी॒शे - [ ] 11

TS 3.1.4.2

पशु॑पतिः प॒शूनां॑ चतु॑ष्पदामु॒त च॑ द्वि॒पदा॑ । निष्क्री॑तोऽयं य॒ज्ञियं॑ भा॒गमे॑तु रा॒यस्पोषा॑ यज॑मानस्य
सन्तु ॥ ये ब॒द्धय॑मानमनु॑ ब॒द्धय॑माना अ॒भ्यैक्ष॑न्त मन॑सा चक्षु॑षा च । अ॒ग्निस्ता॑ऽ अ॒ग्रे प्रमु॑मोक्तु
दे॒वः प्र॒जाप॑तिः प्र॒जया॑ संवि॒दानः॑ ॥ य आ॑र॒ण्याः प॒शवो॑ वि॒श्वरू॑पा वि॒रूपाः॑ सन्तो॑ बहु॒धैक॑रूपाः
। वा॒युस्ता॑ऽ अ॒ग्रे प्रमु॑मोक्तु दे॒वः प्र॒जाप॑तिः प्र॒जया॑ संवि॒दानः॑ ॥ प्र॒मुञ्च॑माना - [ ] 12

TS 3.1.4.3

भुव॑नस्य॒ रेतो॑ गा॒तुं ध॑त्त॒ यज॑मानाय देवाः । उ॒पाकृ॑तः शश॑मानं॒ यद॑स्था॒ज्जी॒वं दे॒वाना॑म॒प्येतु॑ पाथः
 ॥ नाना॑ प्रा॒णो यज॑मानस्य प॒शुना॑ य॒ज्ञो दे॒वेभिः॑ सह दे॒व्यानाः॑ । जी॒वं दे॒वाना॑म॒प्येतु॑ पाथः स॒त्याः
 सं॒न्तु यज॑मानस्य॒ कामाः॑ ॥ यत् प॒शुर्मा॑युमकृ॒तोरो॑ वा प॒द्भिरो॑हते । अ॒ग्निर्मा॑ तस्मा॒देन॑सो वि॒श्वान्
 मुञ्च॑त्वः॒हंसः॑ ॥ शमि॑तार उ॒पेत॑न य॒ज्ञं - [ ] 13

TS 3.1.4.4

दे॒वेभि॑रि॒न्वितं॑ । पाशा॑त् प॒शुं प्र॑मुञ्चत ब॒न्धाद्य॑ऽप॒तिं परि॑ ॥ अदि॑तिः पाशं प्र॑मु॒मोक्त॒वेतं॑ नमः प॒शुभ्यः॑
 प॒शुप॑तये करोमि ॥ अ॒रा॒ती॒यन्त॒-म॒धरं॑ कृ॒णोमि॒ यं द्वि॑ष्मस्तस्मिन् प्रति॑ मुञ्चामि पाशं ॥ त्वामु
 ते द॑धिरे ह॒व्यवा॑हः शृ॒तं क॑र्तारमु॒त य॒ज्ञियं॑ च । अ॒ग्रे स॑दक्षः स॒त॒नुर॒हि भू॒त्वाऽथ॑ ह॒व्या जा॑तवेदो
 जुष॑स्व ॥ जा॒तवे॑दो व॒पया॑ गच्छ दे॒वान्त्वः॑ ( ) हि होता॑ प्रथ॒मो ब॒भूथ॑ । घृ॒तेन॒ त्वं त॒नुवो॑ व॒र्द्धय॑स्व
 स्वाहा॑कृतः ह॒विर॑दन्तु दे॒वाः ॥ स्वाहा॑ दे॒वेभ्यो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॑ ॥ 14

(ईशै - प्रमुञ्चमाना - य॒ज्ञं - त्वः - षोड॑श च) (A4)

TS 3.1.5.1

प्रा॒जाप॑त्या वै प॒शुव॑स्तेषां॒ रु॒द्रोऽधि॑पतिर्य॒-दे॒ताभ्या॑-मु॒पा क॑रोति॒ ताभ्या॑मे॒वैनं॑ प्रति॒प्रोच्याऽऽल॑भत
 आ॒त्मनो॑ऽना॒त्रस्काय॑ द्वाभ्यामु॒पाक॑रोति द्वि॒पाद्य॑ज॒मानः॑ प्रति॑ष्ठित्या उ॒पाकृ॑त्य पञ्च जुहोति पाङ्गाः
 प॒शवः॑ प॒शून्वे॒वा व॑रु॒न्धेमृ॑त्यवे॒ वा ए॒ष नी॑यते यत् प॒शुस्तं॑ यद॒न्वा र॑भेत प्र॒मायु॑को यज॑मानः स्या॒न्नाना॑
 प्रा॒णो यज॑मानस्य प॒शुने॒त्याह॑ व्यावृ॒त्त्यै - [ ] 15

TS 3.1.5.2

यत् प॒शुर्मा॑युमकृ॒तेति॑ जुहोति शान्त्यै शमि॑तार उ॒पेत॑नेत्याह यथाय॒जुरे॒वैत॑द्वि॒पायां॑ वा आ॒ह्विय॑माणाया-

मु॒ग्नेर्मे॒धोऽप॑ क्राम॒ति॒ त्वामु॑ ते द॒धिरे॑ ह॒व्य॒वाह॑मि॒तिं व॒पाम॑भि जु॒होत्य॑ग्ने॒रेव॑ मे॒धम॑व॒ रुन्धे॑ऽथो शृ॒त॒त्वाय॑
पु॒रस्ता॑त् स्वा॒हा कृ॒तयो॑ वा अ॒न्ये दे॒वा उ॒परि॑ष्ठात् स्वा॒हाकृ॒तयो॑ऽन्ये स्वा॒हा दे॒वेभ्यो॑ दे॒वेभ्यः॑
स्वा॒हेत्य॑भि॒तो व॒पां ( ) जु॒होति॑ ताने॒वोभ्या॑न् प्री॒णाति॑ ॥ 16

(व्यावृत्त्या - अभितो वपां - पञ्च च) (A5)

TS 3.1.6.1

यो वा अ॒य॒थादे॒वतं॑ य॒ज्ञमु॑प॒चर॑त्या दे॒वता॑भ्यो वृ॒श्च्यते॑ पा॒पीया॑न् भव॒ति यो य॒थादे॒वत॑न्न दे॒वता॑भ्य
आ वृ॒श्च्यते॑ व॒सीया॑न् भव॒त्याग्ने॒य्यर्चा॑ ऽऽग्नी॒द्धम॑भि मृ॒शेद् वैष्ण॑व्या ह॒विर्द्धान॑मा॒ग्नेय्या॑ सु॒चो वा॒युव्य॑या
वा॒युव्या॑न्यै॒न्द्रिया॑ स॒दो य॒थादे॒वत॑मे॒व य॒ज्ञमु॑प॒ चर॑ति न दे॒वता॑भ्य आ वृ॒श्च्यते॑ व॒सीया॑न् भव॒ति यु॒नज्मि॑
ते पृ॒थि॒वीं ज्योति॑षा स॒ह यु॒नज्मि॑ वा॒युम॑न्त॒रिक्षे॑ण - [ ] 17

TS 3.1.6.2

ते स॒ह यु॒नज्मि॑ वा॒चः स॒ह सू॒र्येण॑ ते यु॒नज्मि॑ तिस्रो॑ वि॒पृचः॑ सू॒र्यस्य॑ ते । अ॒ग्निदे॒वता॑ गाय॒त्री
छन्द॑ उपा॒शोः पात्र॑म॒सि सोमो॑ दे॒वता॑ त्रि॒ष्टुप् छन्दो॑ऽन्तर्या॒मस्य॑ पात्र॑म॒सीन्द्रो॑ दे॒वता॑ जग॑ती
छन्द॑ इन्द्र॒वायु॑वोः पात्र॑म॒सि बृ॒हस्प॑तिर् दे॒वता॑ऽनु॒ष्टुप् छन्दो॑ मि॒त्रावरु॑णयोः पात्र॑म॒स्यश्वि॒नो दे॒वता॑
प॒ङ्क्तिश्छन्दो॑ऽश्वि॒नोः पात्र॑म॒सि सू॒र्यो दे॒वता॑ बृ॒हती॑ - [ ] 18

TS 3.1.6.3

छन्दः॑ शु॒क्रस्य॑ पात्र॑म॒सि च॒न्द्रमा॑ दे॒वता॑ स॒तो बृ॒हती॑ छन्दो॑ म॒न्थिनः॑ पात्र॑म॒सि वि॒श्वेदे॒वा दे॒वतो॑ष्णिहा
छन्द॑ आ॒ग्रय॑णस्य॒ पात्र॑म॒सीन्द्रो॑ दे॒वता॑ क॒कुच्छ॑न्द॒ उक्थ॑नां पात्र॑म॒सि पृ॒थि॒वी दे॒वता॑ वि॒राट् छन्दो॑
ध्रु॒वस्य॑ पात्र॑म॒सि ॥ 19

(अन्तरिक्षेण - बृहती - त्रयस्त्रिंशच्च) (A6)

TS 3.1.7.1

इष्टर्गो वा अङ्घ्र्युयजमानस्येष्टर्गः खलु वै पूर्वोऽष्टुः क्षीयत आसन्न्यान्मा मन्त्रात् पाहि कस्यांश्चिदभिशस्त्या इति पुरा प्रातरनुवाकाज्जुहुयादात्मन एव तदङ्घ्र्युः पुरस्ताच्छर्म नह्यतेऽनोत्यै संवेशाय त्वोपवेशाय त्वा गायत्रिया स्त्रिष्टुभो जगत्या अभिभूत्यै स्वाहा प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं प्राणापानौ मा मां हासिष्टं देवतांसु वा एते प्राणापानयोर् - [ ] 20

TS 3.1.7.2

व्यायच्छन्ते येषां सोमः समृच्छते संवेशाय त्वोपवेशाय त्वेत्याह छन्दांसि वै संवेश उपवेशश्छन्दोभिरेवास्य छन्दांसि वृद्धे प्रेतिवन्त्याज्यानि भवन्त्यभिजित्यै मरुत्वतीः प्रतिपदो विजित्या उभे बृहद्रथन्तरे भवत इयं वाव रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेवैनमन्तरेत्यद्य वाव रथन्तरं श्वो बृहदद्याश्वा देवैनमन्तरेति भूतं - [ ] 21

TS 3.1.7.3

वाव रथन्तरं भविष्यद्-बृहद् भूताच्चैवैनं भविष्यतश्चान्तरेति, परिमितं वाव रथन्तरमपरिमितं बृहत् परिमिताच्चैवैनमपरिमिताच्चाऽन्तरेति विश्वामित्रजमदग्नी वसिष्ठेनास्पद्धेतांस एतज्जमदग्निं विहव्यम पश्यत् तेन वै स वसिष्ठस्येन्द्रियं वीर्यमवृद्धं यद्विहव्यं शस्यत इन्द्रियमेव तद्वीर्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृद्धे ( ) यस्य भूयांसो यश्क्रतव इत्याहुः स देवता वृद्ध इति यद्यग्निष्टोमः सोमः पुरस्तात् स्यादुक्थ्यं कुर्वीत यद्युक्थ्यः स्यादतिरात्रं कुर्वीत यश्क्रतुभिरेवास्य देवता वृद्धे वसीयान् भवति ॥ 22

(प्राणापानयो - भूतं - वृद्धे - ऽष्टाविंशतिश्च) (A7)

TS 3.1.8.1

निग्राभ्याः स्थ देवश्रुत आयुर्मे तर्पयत प्राणं मे तर्पयतापानं मे तर्पयत व्यानं मे तर्पयत चक्षुर्मे

तर्पय॑तु श्रो॒त्रं मे॑ तर्पय॑तु मनो॑मे तर्पय॑तु वाचं॑ मे तर्पय॑तुऽऽत्मानं॑ मे तर्पय॑तुऽङ्गानि॑ मे तर्पय॑तु प्र॒जां
मे॑ तर्पय॑तु प॒शून् मे॑ तर्पय॑तु गृ॒हान् मे॑ तर्पय॑तु ग॒णान् मे॑ तर्पय॑तु स॒र्वग॑णं मा तर्पय॑तु त॒र्पय॑त मा -
[ ] 23

TS 3.1.8.2

ग॒णा मे॑ मा वि॒ तृ॒ष॒न्नोष॑धयो वै सोम॑स्य॒ विशो॑ विशः॒ खलु॑ वै रा॒ज्ञः प्र॑दा॒तोरी॑श्वरा ऐ॒न्द्रः सोमो॑ऽवी॒वृधं॑
वो॒ मन॑सा सु॒जाता॒ ऋ॒त॒प्र॒जाता॒ भग॑ इ॒द्वः स्या॑म । इ॒न्द्रेण॑ दे॒वीर्वी॑रु॒धः सँ॑वि॒दा॒ना अनु॑ मन्यन्ताः
स॒र्वना॑य॒ सोम॑मित्या॒हौष॑धीभ्य ए॒वैनः॑ स्वायै॑ वि॒शः स्वायै॑ दे॒वता॑यै नि॒र्या॑च्या॒भि षु॑णोति॒ यो वै
सोम॑स्याभिषूयमाणस्य - [ ] 24

TS 3.1.8.3

प्रथ॑मोऽंशुः स्कन्द॑ति स ई॒श्वर॑ इ॒न्द्रियं॑ वी॒र्यं॑ प्र॒जां प॒शून् यज॑मानस्य॒ निर॑हन्तोस्तम॒भि मन्त्र॑येताऽऽ
मा॑ऽस्कान्त्स॒ह प्र॒जाया॑ स॒ह रा॒यस्पोषे॑णेन्द्रियं॑ मे वी॒र्यं॑ मा नि॒वर्द्धी॑रित्या॒शिष॑मे॒वैता॑मा शा॑स्त इन्द्रियस्य॑
वी॒र्यं॑स्य प्र॒जायै॑ प॒शूना॑मनि॒र्घा॒ताय॑ द्र॒प्सश्च॑स्कन्द॒ पृथि॑वीमनु॒ द्यामि॑मञ्च॒ योनि॑मनु॒ यश्च॑ ( ) पूर्वं॑ ।
तृती॑यं॒ योनि॑मनु॒ सञ्चर॑न्तं द्र॒प्सं जु॑होम्यनु॒ सप्त॑ होत्राः ॥ 25

(त॒र्पय॑त मा - ऽभिषूयमाणस्य - यश्च - दश॑ च) (A8)

TS 3.1.9.1

यो वै दे॒वान् दे॒वय॑श॒सेना॑र्पय॑ति मनु॒ष्या॑न् मनु॒ष्यय॑श॒सेन॑ दे॒वय॑श॒स्येव॑ दे॒वेषु॑ भव॑ति मनु॒ष्यय॑श॒सी
मनु॒ष्येषु॑ या॒न् प्रा॒चीन॑-माग्र॒य॒णाद् ग्र॒हान्॑ गृ॒हीया॑त् ता॒नुपा॑ऽशु गृ॒हीया॑द्यानू॒र्द्धाऽस्तानु॑प॒ब्धि॒मतो॑ दे॒वाने॒व
तदे॒वय॑श॒सेना॑र्पय॑ति मनु॒ष्या॑न् मनु॒ष्यय॑श॒सेन॑ दे॒वय॑श॒स्येव॑ दे॒वेषु॑ भव॑ति मनु॒ष्यय॑श॒सी मनु॒ष्येष्व॑ग्निः
प्रा॑तस्स॒वने॑ पा॒त्वस्मान् वै॒श्वान॒रो म॑हि॒ना वि॒श्वश॑म्भूः । स नः॑ पा॒व॒को द्र॒वि॒णं द॑धा॒त्वा - [ ] 26

TS 3.1.9.2

युष्मन्तः स॒हभ॑क्षाः स्याम ॥ विश्वे॑ दे॒वा म॒रुत॑ इन्द्रो॑ अ॒स्मान॒स्मिन् द्वि॑तीये॒ सव॑ने॒ न ज॑ह्युः ।
 आयु॑ष्मन्तः प्रि॒यमेषां॑ व॒दन्तो॑ व॒यं दे॒वानाः॑ सु॒म॒तौ स्या॑म ॥ इ॒दं तृ॑तीयः॒ सव॑नं क॒वीना॑मृतेन॒ ये
 च॑म॒समैर॑यन्त । ते सौ॑धन्व॒नाः सु॑व॒रान॑शा॒नाः स्वि॑ष्टिं नो अ॒भि व॑सी॒यो न॑यन्तु ॥ आ॒यत॑नवती॒र्वा
 अ॒न्या आहु॑तयो हू॒यन्ते॑ऽनाय॒त॒ना अ॒न्या या आ॑घा॒रव॑ती॒स्ता आ॒यत॑नवती॒र्याः - [ ] 27

TS 3.1.9.3

सौ॒म्यास्ता अ॑नाय॒त॒ना ऐ॑न्द्रवा॒यव॒-मा॑दायाऽऽ*घा॒रमा॑ घा॒रये॑दद्भ॒रो य॒ज्ञोऽय॑म॒स्तु दे॒वा ओष॑धी॒भ्यः
 प॒शवे॑ नो जना॑य॒ विश्व॑स्मै भू॒ताया॑ऽद्भ॒रोऽसि॑ स पि॒न्वस्व॑ घृ॒तव॑दे॒व सो॒मेति॑ सौ॒म्या ए॒व तदा॑हु॒तीरा॒यत॑नवतीः
 करो॑त्या॒यत॑नवान् भवति॒ य ए॒वं वे॑दा॒थो द्या॒वापृ॑थि॒वी ए॒व घृ॑तेन॒ व्यु॑न॒त्ति ते व्यु॑त्ते उपजी॒वनी॑ये भवत
 उपजी॒वनी॑यो भवति॒ - [ ] 28

TS 3.1.9.4

य ए॒वं वे॑दैष॒ ते रु॒द्रभा॑गो यं नि॒रया॑च॒थास्तं॑ जुष॒स्व वि॒देगौ॑प॒त्यः रा॒यस्पोष॑ः सु॒वीर्य॑ः स॒वथ्स॑रीणाः
 स्व॒स्ति ॥ मनुः॑ पु॒त्रेभ्यो॑ दा॒यं व्य॑भज॒थ स ना॒भा॒नेदि॑ष्ठं ब्रह्म॒चर्यं॑ व॒सन्तं॑ नि॒रभ॑ज॒थ स आ॑ग॒च्छथ्
 सौ॑ऽब्रवीत् क॒था मा॒ निर॑भा॒गिति॑ न त्वा॒ निर॑भाक्ष॒मित्य॑-ब्रवी॒दङ्गिर॑स इ॒मे स॒त्रमा॑स॒ते ते - [ ] 29

TS 3.1.9.5

सु॒वर्गं॑ लो॒कं न॑ प्रजा॑नन्ति॒ तेभ्य॑ इ॒दं ब्रा॒ह्मणं॑ ब्रूहि॒ ते सु॒वर्गं॑ लो॒कं य॑न्तो॒ य ए॑षां प॒शव॑स्ता॒स्ते
 दा॑स्य॒न्तीति॑ तदै॒भ्योऽब्र॑वीत् ते सु॒वर्गं॑ लो॒कं य॑न्तो॒ य ए॑षां प॒शव॑ आ॒सन् तान॑स्मा॒ अद॑दुस्तं
 प॒शुभि॑श्चर॑न्तं य॒ज्ञास्तौ॑ रु॒द्र आ॑ग॒च्छथ् सौ॑ऽब्रवीन्मम॒ वा इ॒मे प॒शव॑ इत्यदु॒र्वै - [ ] 30

TS 3.1.9.6

मह्य॑मि॒मानि॑त्य॒ब्रवी॑न्न वै तस्य॒ त ई॑श॒त इत्य॑ब्रवी॒द्-यद्-य॑ज्ञास्तौ॒ हीय॑न्ते॒ मम॑ वै तदि॒ति तस्मा॑द्-

यज्ञ्वास्तु नाभ्यवेत्य॑ सौऽब्रवीद्-यज्ञो मा ऽऽभजाथ॑ ते पशून् नाभि म॑स्य इति॑ तस्मा॑ एतं म॑न्थिनः
स॑ स्रावम॑जुहोत् ततो॑ वै तस्य॑ रुद्रः पशून् नाभ्यमन्यत॑ यत्रैत ( ) मे॒वं वि॒द्वान् म॑न्थिनः स॑ स्रा॒वं
जुहोति॑ न तत्र॑ रुद्रः पशून्भि॑ मन्यते ॥ 31

(दुधा॒त्वा - यत॑नवती॒र्या - उ॑पजीवनीयो॑ भवति॑ - तेऽ - दुर्वै - यत्रै॑त - मेका॑दश च) (A9)

TS 3.1.10.1

जुष्टो वा॒चो भू॒यासं जुष्टो वा॒चस्पत॑ये देवि॑ वाक् । यद्वा॒चो मधु॑मत् तस्मिन् मा धाः स्वाहा॑ सर॑स्वत्यै
॥ ऋ॒चा स्तोम॑ स॒मर्द्धय॑ गाय॒त्रेण॑ रथ॑तरं । बृहद्-गा॒यत्र॑वर्तनि ॥ यस्ते॑ द्र॒फ्सः स्कन्द॑ति॒ यस्ते
अ॒शुर्बाहु॑च्युतो धि॒षण॑योरु॒पस्था॑त् । अ॒द्भुर्योर्वा परि॑ यस्ते प॒वित्रा॑थ॒ स्वाहा॑कृतमिन्द्रा॒य तं जु॑होमि
॥ यो द्र॒फ्सो अ॒शुः प॑तितः पृ॒थिव्यां॑ प॒रिवा॑पात् - [ ] 32

TS 3.1.10.2

पु॒रोडा॑शात् कर॒म्भात् । धा॒नासो॑मान्म॒न्थिनं॑ इन्द्र शु॒क्राथ॑ स्वाहा॑कृतमिन्द्रा॒य तं जु॑होमि ॥ यस्ते॑
द्र॒फ्सो मधु॑मा इन्द्रि॒यावा॑न्थ॒ स्वाहा॑कृतः पुन॑र॒प्येति॑ दे॒वान् । दि॒वः पृ॒थिव्याः॑ पर्य॒न्तरि॑क्षा॒थ स्वाहा॑
कृतमिन्द्रा॒य तं जु॑होमि ॥ अ॒द्भुर्यु॒र्वा ऋ॒त्विजां॑ प्रथ॒मो यु॑ज्यते तेन॒ स्तोमो॑ योक्त॒व्यं इत्याहु॑र्वाग॒ग्रेगा
अग्रं॑ ए॒त्वृजु॑गा दे॒वेभ्यो॑ यशो॒ मयि॑ दध॑ती प्रा॒णान् प॒शुषु॑ प्र॒जां मयि॑- [ ] 33

TS 3.1.10.3

च॒ यज॑माने॒ चेत्या॑ह॒ वाच॑मे॒व तद्य॑श्मुखे यु॒नक्ति॑ वास्तु॒ वा ए॒तद्य॑स्स्यं क्रियते॑ यद्ग॒हान् गृही॑त्वा
ब॑हिष्पवमा॒नः सर्प॑न्ति॒परा॑ञ्चो हि॒ यन्ति॑ प॒रां॒चीभिः॑ स्तु॒वते॑ वैष्ण॒व्यर्चा पु॑न॒रेत्योप॑ तिष्ठते॒ यज्ञो वै
विष्णुं॑ य॒ज्ञमे॒वाक्विष्णो॑ त्वन्नो॒ अन्त॑मः शर्म॑ यच्छ॒ सह॑न्त्य । प्र ते॒ धारा॑ मधु॒श्चुत॑ उ॒त्सं दु॑हते ( )
अक्षि॑तमित्या॒ह॒ यदे॒वास्य॑ शया॒नस्यो॑प॒शुष्य॑ति॒ तदे॒वास्यै॑तेना ऽऽप्या॑ययति ॥ 34

(परिवापात् - प्रजां मयि - दुहते - चतुर्दश च) (A10)

TS 3.1.11.1

अग्निना रयिमश्नवत् पोषमेव दिवेदिवे । यशसं वीरवत्तमं ॥ गोमां अग्नेऽविमां अश्वी यज्ञो
नृवत्सखा सदमिदप्रमृष्यः । इडावां एषो असुर प्रजावान् दीर्घो रयिः पृथुबुधः सभावान्
॥ आप्यायस्व > 1, सन्ते > 2 ॥ इह त्वष्टारमग्रियं विश्वरूपमुप ह्वये । अस्माकमस्तु केवलः
॥ तन्नस्तुरीपमधं पोषयित्नु देवं त्वष्टर्वि रराणः स्यस्व । यतो वीरः - [ ] 35

TS 3.1.11.2

कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकांमः ॥ शिवस्त्वष्टरिहाऽऽ गंहि विभुः पोष उतत्मना ।
यज्ञेयं न उदेव ॥ पिशङ्गरूपः सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जायते देवकांमः । प्रजां त्वष्टा
विष्यतु नाभिंमस्मे अथा देवानामप्येतु पार्थः ॥ प्रणोदे > 3 व्या, नो दिवः > 4 ॥ पीपिवां स
सरस्वतः स्तनं यो विश्वदेरशतः । धुक्षीमहि प्रजामिषं ॥ 36

TS 3.1.11.3

ये ते सरस्व ऊर्मयो मधुमन्तो घृतश्रुतः । तेषां ते सुम्रमीमहे ॥ यस्य व्रतं पशवो यन्ति सर्वे
यस्य व्रतमुपतिष्ठन्त आपः । यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निविष्टस्तः सरस्वन्तमवसे हुवेम ॥ दिव्यं सुपर्णं
वयसं बृहन्तमपां गर्भं वृषभमोषधीनां । अभीपतो वृष्ट्या तर्पयन्तं तः सरस्वन्तमवसे हुवेम ॥
सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा । जुषस्व हव्य - [ ] 37

TS 3.1.11.4

माहुतं प्रजां देवि दिदिष्टि नः ॥ या सुपाणिः स्वङ्गुरिः सुषूमा बहुसूवरी । तस्यै विपत्तिन्यै हविः
सिनीवालयै जुहोतन ॥ इन्द्रं वो विश्वतस्परी > 5, न्द्रं नरः > 6 ॥ असितवर्णा हरयः सुपर्णा
मिहो वसाना दिवमुत् पतन्ति ॥ त आऽववृत्रन्थ सदनानि कृत्वाऽऽदित् पृथिवी घृतैर्व्युद्यते ॥

हिरण्यकेशो रजसो विसारेऽहिर्धुनिर्वात इव ध्रजीमान् । शुचिभ्राजा उषसो - [ ] 38

TS 3.1.11.5

नवेदा यशस्वतीरपस्युवो न सत्याः ॥ आ ते सुपर्णा अमिनन्त एवैः कृष्णो नोनाव वृषभो यदीदं । शिवाभिर्न स्मयमानाभिराऽगात् पतन्ति मिहः स्तनयन्त्यभ्रा ॥ वाश्रेवं विद्युन्मिमाति वृथ्सं न माता सिषक्ति । यदेषां वृष्टिरसर्जि ॥ पर्वतश्चिन्महि वृद्धो बिभाय दिवश्चिथ् सानु रेजत स्वने वः । यत् क्रीडथ मरुत - [ ] 39

TS 3.1.11.6

ऋष्टिमन्त आप इव सद्भियञ्चो धवद्धे ॥ अभि क्रन्द स्तनय गर्भमा धा उदुन्वता परि दीया रथेन । दृतिः सु करष विषितं न्यञ्चः समा भवन्तुद्धता निपादाः ॥ त्वं त्या चिदच्युताऽग्ने पशुर्न यवसे । धामा ह यत् ते अजर वना वृश्चन्ति शिक्कसः ॥ अग्ने भूरीणि तव जातवेदो देव स्वधावोऽमृतस्य धाम । याश्च - [ ] 40

TS 3.1.11.7

माया मायिना विश्वमिन्व त्वे पूर्वीः सन्दधुः पृष्ठबन्धो ॥ दिवो नो वृष्टिं मरुतो ररीद्धं प्रपिन्वत वृष्णो अश्वस्य धाराः । अर्वाडेतेन स्तनयित्नुनेह्यपो निषिञ्चन्नसुरः पिता नः ॥ पिन्वन्त्यपो मरुतः सुदानवः पयो घृतवद्विदथैष्वा भुवः । अत्यं न मिहे वि नयन्ति वाजिनमुथ्सं दुहन्ति स्तनयन्तमक्षितं ॥ उदुप्रुतो मरुतस्ताः इयर्त वृष्टिं - [ ] 41

TS 3.1.11.8

ये विश्वे मरुतो जुनन्ति । क्रोशाति गर्दा कन्येव तुन्ना पेरं तुञ्जाना पत्येव जाया ॥ घृतेन द्यावापृथिवी मधुना समुक्षत् पयस्वतीः कृणताऽऽप ओषधीः । ऊर्जं च तत्र सुमतिं च पिन्वथ यत्रा नरो मरुतः सिञ्चथा मधु ॥ उदुत्यं >7, चित्रं >8 ॥ और्व-भृगुवच्छुचिमप्रवानवदा हुवे

। अ॒ग्निः॑ सं॒मुद्र॑वा॒ससं॑ ॥ आ सु॒वः॑ सं॒वितु॑र्यथा॒ भग॑स्ये ( ) व भु॒जिः॑ हु॒वे । अ॒ग्निः॑ सं॒मुद्र॑वा॒ससं॑
॥ हु॒वे वा॒तस्वनं॑ क॒विं प॒र्जन्य॑क्र॒न्धः॑ सहः॑ । अ॒ग्निः॑ सं॒मुद्र॑वा॒ससं॑ ॥ 42

(वी॒र - इष॑ - ह॒व्य - मु॒षसो॑ - मरु॒त - श्व - वृ॒ष्टिं - भग॑स्य - द्वा॒दश॑ च) (A11)

praSna korvai with starting padams of 1 to 11 anuvAkams :-

(प्र॒जाप॑ति॒रकाम॑यतै - ष ते गाय॒त्रो - य॒ज्ञं वै - प्र॒जाप॑ते॒र्जाय॑मानाः - प्रा॒जाप॑त्या - यो वा अय॑थादे॒वत
- मि॒ष्टगो॑ - नि॒ग्राभ्याः॑ स्थ - यो वै दे॒वा - जु॒ष्टो - ऽग्नि॑ना र॒यि - मेका॑दश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jCAtis :-

(प्र॒जाप॑ति॒रकाम॑यत - प्र॒जाप॑ते॒र्जाय॑माना - व्याय॑च्छन्ते - म॒ह्यमि॑मा - न्मा॒या मा॒यिना॑न् - द्वि॒चत्वारि॑शत्)

first and last padam of first praSnam of kANDam 3 :-

(प्र॒जाप॑ति॒रकाम॑यता - ऽग्निः॑ सं॒मुद्र॑वा॒ससं॑)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां तृतीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ॥

3.1.1 appendix

1. 3.1.11.1 - आ॒प्या॑यस्व >1

आ॒प्या॑स्व॒ समे॑तु ते वि॒श्वतः॑ सोम॒ वृष्णि॑यं ।

भवा॒ वाज॑स्य संग॒थे ॥ (Appearing in TS 4-2-7-4)

2. 3.1.11.1 - सन्ते॑ >2

सं ते॒ पया॑श्सि॒ समु॑ यन्तु॒ वाजाः॑ सं॒ वृष्णि॑यान् यभिमा॒तिषा॑हः ।

आ॒प्याय॑मानो अ॒मृता॑य सोम दि॒वि श्रवा॑स्युत्त॒मानि॑ धिष्व ॥

(Appearing in TS 4-2-7-4)

3 ऽ 4. 3.1.11.2 - प्र॒णो दे॒व्या >3, नो॑ दि॒वः >4

प्र॒णो दे॒वी सर॑स्वती॒ वाजे॑भिर्वा॒जिनी॑वती । धी॒नाम॑वि॒त्र्यव॑तु ॥

आ नो॑ दि॒वो बृ॑ह॒तः प॑र्व॒तादा॑ सर॑स्वती॒ यज॑ता ग॒न्तु य॒ज्ञं ।

हव॑ दे॒वी जु॑जुषा॒णा घृ॑ताची॒ शग्मा॑ नो॒ वाच॑मु॒शती॑ शृ॒णोतु॑ ।

(Appearing in TS 1.8.22.1)

5 ऽ 6. 3.1.11.4 - इन्द्र॑ँ॒ वो वि॒श्वत॑स्परी >5 , न्द्रं॑ नरः >6

इन्द्र॑ँ॒ वो वि॒श्वत॑स्परी॒ हवा॑महे॒ जनै॑भ्यः । अ॒स्माक॑मस्तु॒ केवलः॑ ॥

इन्द्रं॑ नरो॒ नेम॑धि॒ता हव॑न्ते॒ यत्पा॑र्या॒ युन॑ज॒ते धि॒यस्ताः॑ ।

शूरो॑ नृषा॒ता श॑व॒सश्च॑का॒न आ गो॑म॒ति व्र॑जे भ॒जा त्व॑न्नः ॥

(Appearing in TS 1.6.12.1)

7 ऽ 8. 3.1.11.8 - उ॒दुत्यं॑ >7, चि॒त्रं >8 ।

उदु॑ त्यं जा॒तवे॑दसं दे॒वं वे॑हन्ति के॒तवः॑ । दृ॒शे वि॒श्वाय॑ सूर्य॑ ॥

चि॒त्रं दे॒वाना॑मुद॑गा॒दनी॑कं चक्षु॑ मि॒त्रस्य॑ वरु॑णस्याऽग्नेः ।
आऽ प्रा॒ द्यावा॑पृथि॒वी अ॒न्तरि॑क्षः सूर्य॑ आ॒त्मा जग॑तस्त॒स्थुष॑श्च ॥

(Appearing in TS 1.4.43.1)

3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानग्राहादीनां व्याख्येयानं

TS 3.2.1.1

यो वै पवमानानामन्वारोहान् विद्वान् यजतेऽनु पवमानाना रोहति न पवमानेभ्योऽव च्छिद्यते
श्येनोऽसि गायत्रच्छन्दा अनु त्वाऽऽरंभे स्वस्ति मा सं पारय सुपर्णोऽसि त्रिष्टुच्छन्दा अनु त्वाऽऽरंभे
स्वस्ति मा सं पारय सघाऽसि जगतीछन्दा अनु त्वाऽऽरंभे स्वस्ति मा संपारयेत्याहते- [ ] 1

TS 3.2.1.2

वै पवमानानामन्वारोहास्तान् य एवं विद्वान् यजतेऽनु पवमानाना रोहति न पवमानेभ्योऽव
च्छिद्यते यो वै पवमानस्य सन्ततिं वेदु सर्वमायुरेति न पुराऽऽयुषः प्र मीयते पशुमान् भवति
विन्दते प्रजां पवमानस्य ग्रहां गृह्यन्तेऽथ वा अस्यैतेऽगृहीता द्रोणकलश आधवनीयः पूतभृत् तान्
यदगृहीत्वोपाकुर्यात् पवमानं वि - [ ] 2

TS 3.2.1.3

च्छिन्धात् तं विच्छिद्यमानमद्भुर्योः प्राणोऽनु विच्छिद्ये-तोपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वेति द्रोणकलशमभि
मृशेदिन्द्राय त्वेत्याधवनीयं विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य इति पूतभृत् पवमानमेव तथ सं तनोति सर्वमायुरेति
न पुराऽऽयुषः प्रमीयते पशुमान् भवति विन्दते प्रजां ॥ 3

(एते - वि - द्विचत्वारिंशच्च) (A1)

TS 3.2.2.1

त्रीणि वाव सर्वानन्यथ तृतीयं सर्वनमव लुम्पन्त्यनं शु कुर्वन्त उपां शु हुत्वोपां शु पात्रेऽं शु मवास्य
तन्तृतीयसवने ऽपिसृज्याभि षुणुयाद्यदाप्याययति तेनां शु मद्यदभिषुणोति तेनर्जीषि सर्वाण्येव तथ
सर्वानन्यं शु मन्ति शु क्रवन्ति समावद्दीर्याणि करोति द्वौ संमुद्रौ विततावजूर्यो पर्यावर्तेते जठरेव

पादाः । तयोः पश्यन्तो अतिं यन्त्यन्यमपश्यन्तः - [ ] 4

TS 3.2.2.2

सेतुनाऽतिं यन्त्यन्यं ॥ द्वे द्रधंसी स॒तती॑ वस्तु॒ एकः॑ केशी॒ विश्वा॑ भुव॒नानि॑ वि॒द्वान् । तिरो॒धायै॑त्यसि॒तं
वसा॑नः शुक्र॒मा द॑त्ते अनु॒हाय॑ जा॒र्यै ॥ दे॒वा वै यद्य॑ज्ञेऽकुर्व॑त॒ तदसु॑रा अकुर्व॑त॒ ते दे॒वा ए॒तं
महा॑य॒ज्ञम॑पश्यन् तम॑तन्वताग्नि॒होत्रं॑ व्र॒तम॑कुर्व॑त॒ तस्मा॑द् द्विव्र॑तः स्या॒द् द्विर्ह्यग्नि॒होत्रं॑ जुह्व॑ति पौर्ण॒मासं॑
य॒ज्ञम॑ग्नी॒षोमी॑य - [ ] 5

TS 3.2.2.3

प॒शुम॑कुर्व॑त दार॒र्यं य॒ज्ञम॑ग्ने॒यं प॒शुम॑कुर्व॑त वैश्व॒देवं प्रा॑तस्स॒वन् -म॑कुर्व॑त वरुणप्रघा॒सान् मा॒द्ध्यदि॑नः
स॒र्वनः॑ साकमे॒धान् पि॑तृय॒ज्ञं त्र्य॑म्बकाः-स्तृतीयस॒वन्म॑कुर्व॑त॒ तमे॑षामसु॒रा य॒ज्ञं -म॑न्ववा॒जिगा॑सुन्
तं नाऽन्ववा॒यन् तैऽब्रु॑वन्नद्ध॒र्तव्या॑ वा इ॒मे दे॒वा अ॑भूवन्निति॒ तद॑द्ध॒रस्या॑ ऽद्ध॒रत्वं ततो॑ दे॒वा अ॑भ॒वन्
परा॑ऽसु॒रा य ए॒वं वि॒द्वान्थ॑ सोमे॒न यज॑ते भव॑त्या॒त्मना॑ परा॑ ( ) ऽस्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवति ॥ 6

(अपश्यन्तोऽ - ग्रीषोमीय - मा॒त्मना॑ परा॒ - त्रीणि॑ च) (A2)

TS 3.2.3.1

प॒रिभू॑रग्निं प॒रिभू॑रिन्द्रं प॒रिभू॑र्विश्वा॒न् दे॒वान् प॒रिभू॑र्माः स॒ह ब्र॑ह्मवर्च॒सेन॑ स नः पवस्व॒ शं ग॒वे शं
जना॑य॒ शम॑व॒ते शः॑ रा॒ज॒न्नोष॑धी॒भ्यो ऽच्छि॑न्नस्य ते रयिप॒ते सु॒वीर्य॑स्य रा॒यस्पोष॑स्य ददितारः॑ स्याम
। तस्य॑ मे रास्व॒ तस्य॑ ते भक्षी॒य तस्य॑ त इ॒दमु॑न्मृ॒जे ॥ प्रा॒णाय॑ मे वर्चो॒दा वर्च॑से पवस्वा पा॒नाय॑
व्या॒नाय॑ वा॒चे - [ ] 7

TS 3.2.3.2

दक्ष॑क्र॒तुभ्यां॑ चक्षु॑भ्यां॒ मे वर्चो॑दौ वर्च॒से प॒वेथाः॑ श्रोत्रा॒या ऽऽ*त्म॑ने ऽङ्गेभ्य॒ आयु॑षे वी॒र्या॑य॒ विष्णो॑रिन्द्र॒स्य

विश्वेषां देवानां जठरमसि वर्चोदा मे वर्चसे पवस्व कोऽसि को नाम् कस्मै त्वा कायं त्वा यं त्वा
सोमेनातीतृपं यं त्वा सोमेनामीमदः सुप्रजाः प्रजायां भूयासः सुवीरो वीरैः सुवर्चा वर्चसा सुपोषः
पोषैर्विश्वेभ्यो मे रूपेभ्यो वर्चोदा- [ ] 8

TS 3.2.3.3

वर्चसे पवस्व तस्य मे रास्व तस्य ते भक्षीय तस्य त इदमुन्मृजे ॥ बुभूषन्नवैक्षेतैष वै पात्रियः
प्रजापतिर्यज्ञः प्रजापतिस्तमेव तर्पयति स एनं तृप्तो भूत्याऽभि पंवते ब्रह्मवर्चसकामोऽवैक्षेतैष वै
पात्रियः प्रजापतिर्यज्ञः प्रजापतिस्तमेव तर्पयति स एनं तृप्तो ब्रह्मवर्चसेनाभि पंवत आमयाव्य - [ ] 9

TS 3.2.3.4

वैक्षेतैष वै पात्रियः प्रजापतिर्यज्ञः प्रजापतिस्तमेव तर्पयति स एनं तृप्त आयुषाऽभि पंवतेऽभिचरन्नवैक्षेतैष
वै पात्रियः प्रजापतिर्यज्ञः प्रजापतिस्तमेव तर्पयति स एनं तृप्तः प्राणापानाभ्यां वाचो दक्षः क्रतुभ्यां
चक्षुर्भ्यां श्रोत्राभ्यामात्मनोऽङ्गैर्भ्य आयुषोऽन्तरेति ताजक् प्र धन्वति ॥ 10

(वाचे-रूपेभ्यो वर्चोदा - आमयावी - पञ्चचत्वारिंशच्च) (A3)

TS 3.2.4.1

स्फ्यः स्वस्तिर्विघ्नः स्वस्तिः परशुर्वेदिः परशुर्नः स्वस्तिः । यज्ञियां यज्ञकृतः स्थ ते मास्मिन्
यज्ञ उप ह्यद्धमुप मा द्यावापृथिवी ह्वयेतामुपाऽऽस्तावः कलशः सोमो अग्निरुप देवा उप यज्ञ
उप मा होत्रा उपह्वे ह्वयन्तां नमोऽग्नये मखघ्नेमखस्य मा यशोऽर्यादित्याहवनीयमुप तिष्ठते यज्ञो
वै मुखो - [ ] 11

TS 3.2.4.2

यज्ञं वाव स तदेहन् तस्मा एव नमस्कृत्य सद्ः प्रसर्पत्यात्मनोऽनैर्त्यै नमो रुद्राय मखघ्ने नमस्कृत्या

मा पा॒हीत्या॒ग्नी॒र्द्धं तस्मा॑ ए॒व न॑म॒स्कृत्य॑ स॒दुः प्र॑स॒र्पत्या॒त्मनो॑ऽना॒त्यै नम॑ इन्द्रा॒य म॒ख॒घ्न इन्द्रि॑यं मे
वी॒र्यं॑ मा निर्व॑धीरिति॑ हो॒त्रीय॑मा॒शिषं॑मे॒वेता॑मा शी॒स्तैन्द्रि॑यस्य॑ वी॒र्यस्या॑निर्घा॒ताय॑ या वै - [ ] 12

TS 3.2.4.3

दे॒वताः॑ स॒दुस्या॑र्ति॒मा॒र्पय॑न्ति॒ यस्ता॑ वि॒द्वान् प्र॑स॒र्पति॑ न स॒दुस्या॑र्ति॒माच्छ॑ति॒ नमो॑ऽग्नये॑ म॒ख॒घ्न इत्या॑हैता
वै दे॒वताः॑ स॒दुस्या॑र्ति॒मा॒र्पय॑न्ति॒ ता य॑ ए॒वं वि॒द्वान् प्र॑स॒र्पति॑ न स॒दुस्या॑र्ति॒माच्छ॑ति॒ दृढे॑ स्थः शिथि॑रे
स॒मीची॑ माऽ॒हंस॑पातः॒ सूर्यो॑ मा दे॒वो दि॒व्याद॑हंस॒पातु॑ वा॒युरन्त॑रि॒क्षा - [ ] 13

TS 3.2.4.4

द॒ग्निः पृ॑थि॒व्या य॑मः पि॒तृभ्यः॑ स॒रस्व॑ती म॒नुष्यै॑भ्यो दे॒वीं द्वा॒रौ मा मा॑ सं ता॑सं नमः॒ सद॑से नमः॒
सद॑स॒स्पत॑ये नमः॒ स॒खीनां॑ पु॒रोगा॑णां चक्षु॑षे नमो॑ दि॒वे नमः॑ पृथि॒व्या अहे॑ दैधि॒षव्यो॑द॒तस्ति॑ष्ठाऽन्य॑स्य
सद॑ने सीद॒ योऽस्मत् पा॑क॒तर॒ उ॒न्निव॑त् उ॒दुद्ध॑तश्च गेषं पा॒तं मा॑ द्या॒वापृ॑थि॒वी अ॒द्याहः॑ स॒दो वै प्र॑स॒र्पन्तं॑
- [ ] 14

TS 3.2.4.5

पि॒तरो॑ऽनु प्र॑स॒र्पन्ति॑ त ए॒नमी॑श्व॒रा हि॒सि॒तोः सदः॑ प्र॒सृप्य॑ दक्षि॒णा॒र्द्धं परे॑क्षेताऽग॑न्त॒ पितरः॑ पि॒तृमा॑न॒हं
युष्मा॑भिर्भूयासः॒ सुप्र॑जसो॒ मया॑ यूयं भू॒यास्ते॑ति॒ तेभ्य॑ ए॒व न॑म॒स्कृत्य॑ स॒दुः प्र॑स॒र्पत्या॒त्मनो॑ऽना॒त्यै ॥
15

(म॒खो - वा - अ॒न्तरि॑क्षात् - प्र॒सर्प॑न्तं - त्रय॑स्त्रि॒शच्च) (A4)

TS 3.2.5.1

भक्षे॑हि मा ऽऽवि॑श दी॒र्घायु॑त्वाय॑ श॒न्तनु॑त्वाय॑ रा॒यस्पोषा॑य॒ वर्च॑से सुप्र॒जास्त्वा॑येहि॑ वसो॒ पुरो॑ वसो॒ प्रियो॑
मे हृदो॑ऽस्य॒श्चिनो॑स्त्वा बा॒हुभ्या॑ः स॒ध्यासं॑ नृचक्ष॑सं त्वा दे॒व सोम॑ सुच॒क्षा अव॑ ख्येषं म॒न्द्राऽभि॑भूतिः

केतुर्यज्ञानां वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु मन्द्रा स्वर्वाच्यदितिरनाहत शीर्ष्णी वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यत्वेहि विश्वचरणे - [ ] 16

TS 3.2.5.2

शम्भूमयोभूः स्वस्ति मा हरिवर्णं प्रचरं क्रत्वे दक्षाय रायस्पोषाय सुवीरतायै मा मा राजन्. वि बीभिषो मा मे हार्दि त्विषा वंधीः । वृषणे शुष्मायाऽऽयुषे वर्चसे ॥ वसुमद्-गणस्य सोम देव ते मतिविदः प्रातस्सवनस्य गायत्र्येन्दस इन्द्रपीतस्य नराशंसपीतस्य पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि रुद्रवद्-गणस्य सोम देव ते मतिविदो माद्व्यन्दिनस्य सवनस्य त्रिष्टुप्तेन्दस इन्द्रपीतस्य नराशंस पीतस्य - [ ] 17

TS 3.2.5.3

पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयाम्यादित्यवद्-गणस्य सोम देव ते मतिविदस्तृतीयस्य सवनस्य जगतीछन्दस इन्द्रपीतस्य नराशंस पीतस्य पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि ॥ आप्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णिंयं । भवा वाजस्य सङ्गथे ॥ हिन्वं मे गात्रा हरिवो गुणान् मे मा वितीतृषः । शिवो मे सप्तर्षीनुप तिष्ठस्व मा मेऽवाङ्गाभिर्मति - [ ] 18

TS 3.2.5.4

गाः ॥ अपाम् सोमममृता अभूमाऽदर्शं ज्योतिरविदाम देवान् । किमस्मान् कृणवदरातिः किमु धूर्तिरमृत मर्त्यस्य ॥ यन्म आत्मनो मिन्दाऽभूदग्निस्तत् पुनराऽहौर्जातवेदा विचरणिः ॥ पुनरग्निश्चक्षुरदात्-पुनरिन्द्रो बृहस्पतिः । पुनर्मे अश्विना युवं चक्षुरा धत्तमक्ष्योः ॥ इष्टयजुषस्ते देव सोम स्तुतस्तोमस्य - [ ] 19

TS 3.2.5.5

शस्तोक्थस्य हरिवत् इन्द्रपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि ॥ आपूर्याः स्थाऽऽमा पूरयत

प्रजया॑ च॒ धने॑न च ॥ ए॒तत् ते॑ तत् ये च॒ त्वामन्वे॑तत् ते॑ पिताम॒ह प्र॑पिताम॒ह ये च॒ त्वामन्व॑त्र
पितरो॑ यथाभा॒गं म॑न्द॒द्धं नमो॑ वः पितरो॑ रसा॒य नमो॑ वः पितरः॑ शुष्मा॒य नमो॑ वः पितरो॑ जीवा॒य
नमो॑ वः पितरः॑ - [ ] 20

TS 3.2.5.6

स्व॒धायै॑ नमो॑ वः पितरो॑ म॒न्यवे॑ नमो॑ वः पितरो॑ घो॒राय॑ पितरो॑ नमो॑ वो॒ य ए॒तस्मिन्॑ लो॒के स्थ
युष्मा॑स्तेऽनु॒ येऽस्मिन्॑ लो॒के मां तेऽनु॒ य ए॒तस्मिन्॑ लो॒के स्थ यू॒यं तेषां॑ वसि॒ष्ठा भू॒यास्त॒ येऽस्मिन्॑
लो॒केऽहं॑ तेषां॑ वसि॒ष्ठो भू॒यासं॑ प्रजा॑पते॒ न त्वदे॒तान्य॒न्यो वि॒श्वा जा॒तानि॑ परि॒ता ब॑भूव । 21

TS 3.2.5.7

यत् का॑मास्ते जुहुमस्तन्नो॑ अस्तु व॒यं स्या॑म॒ पत॑यो रयी॒णां ॥ दे॒वकृ॑त॒स्यैन॑सो ऽव॒यज॑नमसि
मनु॑ष्य॒कृत॒स्यैन॑सो ऽव॒यज॑नमसि पि॒तृकृ॑त॒स्यैन॑सो ऽव॒यज॑नमस्य॒प्सु धौ॑तस्य॒ सोम॑ दे॒व ते नृ॑भिः
सु॒तस्ये॑ष्ट यंजुषः॑ स्तु॒तस्तो॑मस्य॒ शस्तो॑क्थस्य॒ यो भ॒क्षोअ॑श्च॒सनियो॑ गो॒सनि॑स्तस्य॒ ते पि॒तृभि॑र्भ॒क्षं
कृ॑त॒स्योप॑हूत॒स्योप॑हूतो भक्षयामि ॥ 22

(वि॒श्वच॑र॒षणे॑ - त्रि॒ष्टुप्छ॑न्दस् इन्द्र॑पीतस्य॒ नरा॑शः॒ संपी॑तस्या - ऽति॑ -स्तु॒तस्तो॑मस्य - जी॒वाय॑
नमो॑ वः पितरो॑ - बभूव॑ - चतु॑श्च॒त्वारि॑श॒श्च) (A5)

TS 3.2.6.1

म॒हीनां॑ पयो॑ऽसि वि॒श्वेषां॑ दे॒वानां॑ त॒नूर॒ ऋ॒द्ध्यास॑म॒द्य पृ॑ष॒तीनां॑ ग्र॒हं पृ॑ष॒तीनां॑ ग्र॒होऽसि॑ वि॒ष्णोर्हृ॑द॒यम॑स्येकमिष॒
वि॒ष्णुस्त्वाऽनु॑ विच॑क्रमे भू॒तिर्द्वा॑ घृ॒तेन॑ वर्द्ध॒तां तस्य॑ मे॒ष्टस्य॑ वी॒तस्य॑ द्रवि॑ण॒मा ग॑म्या॒ज्योति॑रसि
वैश्वान॑रं पृ॒श्निज॑यै दु॒ग्धं या॑व॒ती द्या॑वापृ॒थिवी॑ म॒हित्वा॑ याव॑च्च स॒प्त सि॒न्धवो॑ वि॒तस्थुः॑ । ताव॑न्तमिन्द्र
ते - [ ] 23

TS 3.2.6.2

ग्रहः सहोर्जा गृह्णाम्यस्तृतं ॥ यत् कृष्णशकुनः पृषदाज्यमवमृशेच्छूद्रा अस्य प्रमायुकाः स्युर्यच्छूद्रा
ऽवमृशेच्छतुष्पादोऽस्य पशवः प्रमायुकाः स्युर्यथ स्कन्देद-यजमानः प्रमायुकः स्यात् पशवो वै
पृषदाज्यं पशवो वा एतस्य स्कन्दन्ति यस्य पृषदाज्यः स्कन्दति यत् पृषदाज्यं पुनर्गृह्णाति
पशून्नेवास्मै पुनर्गृह्णाति प्राणो वै पृषदाज्यं प्राणो वा - [ ] 24

TS 3.2.6.3

एतस्य स्कन्दति यस्य पृषदाज्यः स्कन्दति यत् पृषदाज्यं पुनर्गृह्णाति प्राणमेवास्मै पुनर्गृह्णाति
हिरण्यमवधाय गृह्णात्यमृतं वै हिरण्यं प्राणः पृषदाज्यममृतमेवास्य प्राणे दधाति शतमानं भवति
शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठत्यश्वमव ध्रापयति प्राजापत्यो वा अश्वः प्राजापत्यः
प्राणः स्वादेवास्मै योनेः प्राणं ( ) निर्मिमीते वि वा एतस्य यश्छिद्यते यस्य पृषदाज्यः स्कन्दति
वैष्णव्यर्चा पुनर्गृह्णाति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञेनैव यज्ञः सं तनोति ॥ 25

(ते - पृषदाज्यं प्राणो वै - योनेः प्राणं - द्वाविंशतिश्च) (A6)

TS 3.2.7.1

देवं सवितरेतत् ते प्राऽऽह तत् प्र च सुव प्र च यज्ञ बृहस्पतिर्ब्रह्मा ऽऽयुष्मत्या ऋचो मा गात
तनुपाथ् साम्नः सत्या व आशिषः सन्तु सत्या आकूतय ऋतं च सत्यं च वदत स्तुत देवस्य
सवितुः प्रसवे स्तुतस्य स्तुतमस्यूजं मह्यः स्तुतं दुहामा मा स्तुतस्य स्तुतं गम्याच्छस्त्रस्य शस्त्र -
[ ] 26

TS 3.2.7.2

मस्यूजं मह्यः शस्त्रं दुहामा मा शस्त्रस्य शस्त्रं गम्या-दिन्द्रियावन्तो वनामहे धुक्षीमहि प्रजामिषं ॥
सा मे सत्याऽऽशीर्देवेषु भूयाद्-ब्रह्मवर्चसं माऽऽ गम्यात् ॥ यज्ञो बभूव स आ बभूव सप्रजंज्ञे स

वावृधे । स देवानामधि-पतिर्बभूव सो अस्माः अधिपतीन् करोतु वयः स्याम पतयो रयीणां ॥
यज्ञो वा वै - [ ] 27

TS 3.2.7.3

यज्ञपतिं दुहे यज्ञपतिर्वा यज्ञं दुहे स यः स्तुतशस्त्रयोर्दोहम विद्वान्. यजते तं यज्ञो दुहे स इष्ट्वा
पापीयान् भवति य एनयोर्दोहं विद्वान्. यजते स यज्ञं दुहे स इष्ट्वा वसीयान् भवति स्तुतस्य
स्तुतमस्यूर्जं मह्यः स्तुतं दुहामा मां स्तुतस्य स्तुतं गम्याच्छस्त्रस्य शस्त्रमस्यूर्जं मह्यः शस्त्रं दुहा
( ) मा मां शस्त्रस्य शस्त्रं गम्यादित्याहैष वै स्तुतशस्त्रयोर्दोहस्तं य एवं विद्वान्. यजते दुह एव
यस्मिन्ना वसीयान् भवति ॥ 28

(शस्त्रं - वै - शस्त्रन्दुहां - द्वाविंशतिश्च) (A7)

TS 3.2.8.1

श्येनाय पत्वंने स्वाहा वट्श्स्वयमभिगूर्ताय नमो विष्टम्भाय धर्मणे स्वाहा वट्श्स्वयमभिगूर्ताय नमः
परिधये जनुप्रथेनाय स्वाहा वट्श्स्वयमभिगूर्ताय नम ऊर्जे होत्राणाः स्वाहा वट्श्स्वयमभिगूर्ताय
नमः पयसे होत्राणाः स्वाहा वट्श्स्वयमभिगूर्ताय नमः प्रजापतये मनवे स्वाहा वट्श्स्वयमभिगूर्ताय
नम ऋतमृतपाः सुवर्वाट्स्वाहा वट्श्स्वयमभिगूर्ताय नमस्तृपन्ताः होत्रा मधोर्धृतस्य यज्ञपतिमृषय
एनेसा - [ ] 29

TS 3.2.8.2

ऽऽहुः । प्रजा निर्भक्ता अनुत्प्यमाना मध्व्यौ स्तोकावपु तौ रराध ॥ सं नस्ताभ्याः सृजतुविश्वकर्म
घोरा ऋषयो नमो अस्त्वेभ्यः । चक्षुष एषां मनसश्च सुन्धौ बृहस्पतये महि षद् द्युमन्त्रमः ॥
नमो विश्वकर्मणे स उ पात्वस्माननन्यान्ध-सोमपान् मन्यमानः । प्राणस्य विद्वान्ध संमरे न धीर
एनेश्चकृवान् महि बद्ध एषां ॥ तं विश्वकर्मन् - [ ] 30

TS 3.2.8.3

-प्र मुञ्चा स्वस्तये ये भक्षयन्तो न वसून्यानृहुः । यानुग्रयोऽन्वतप्यन्त धिष्णि॑या इ॒यं तेषा॑मव॒या
दुरि॑ष्ट्यै स्वि॑ष्टिं न॒स्तां कृ॑णोतु वि॒श्वकर्मा ॥ नमः॑ पि॒तृभ्यो॑ अ॒भि ये नो॒ अख्य॑न् यज्ञ॒कृतो॑ य॒ज्ञका॑माः
सुदे॒वा अ॑का॒मा वो॒ दक्षि॑णां न नी॒निम॒ मा न॒स्तस्मा॒ देन॑सः पापयिष्ट । याव॑न्तो वै स॒दस्या॑स्ते सर्वे
दक्षि॑ण्यास्तेभ्यो॒ यो दक्षि॑णां न- [ ] 31

TS 3.2.8.4

नये॑दैभ्यो वृश्च्येत॒ यद्-वै॑श्व॒कर्म॑णानि जुहोति॑ स॒दस्या॑नेव तत् प्री॑णात्य॒स्मे दे॑वासो वपु॑षे चिकि॒त्सत॒
यमा॒शिरा॒ दम्प॑ती वा॒मम॑श्नुतः । पुमा॑न् पु॒त्रो जा॑यते वि॒न्दते॑ वस्वथ॒ विश्वे॑ अ॒रपा॑ ए॒धते॑ गृहः ॥
आ॒शीर्दा॒या दम्प॑ती वा॒मम॑श्नुता॒मरि॑ष्टो रायः॑ सच॒ताः समो॑कसा । य आ॑ऽसि॒चथ॒ सं दु॑ग्धं कु॒म्भ्या
स॒हेष्टे॑न॒ याम॑न्नमतिं जहातु॒ सः ॥ सर्पि॑र्ग्री॒वी - [ ] 32

TS 3.2.8.5

पीव॑र्यस्य जा॒या पीवा॑नः पु॒त्रा अ॑कृ॒शासो॑ अस्य । स॒हजा॑निर्यः सु॒मख॑स्यमा॒न इन्द्रा॑याऽऽ*शि॒रः
स॒ह कु॑म्भ्याऽदा॒त् ॥ आ॒शीर्मु॒ ऊर्ज॑मु॒त सु॑प्रजा॒स्त्वमि॑षं दधातु॒ द्रवि॑णः॒ सर्व॑र्चसं । सं ज॑यन् क्षेत्रा॑णि
स॒हेसा॑ऽहमिन्द्र॒ कृण्व॑ानो अ॒न्याः अध॑रान्त्स॒पत्नान् ॥ भू॒तम॑सि भू॒ते मा॑ धा॒ मुख॑मसि॒ मुखं॑ भूयासं
द्यावा॑पृथि॒वीभ्यां॑ त्वा॒ परि॑गृह्णामि॒ विश्वे॑ त्वा दे॒वा वैश्वान॑राः - [ ] 33

TS 3.2.8.6

प्र॒च्याव॑यन्तु दि॒वि दे॒वान् दृ॒हान्त॑रि॒क्षे वया॑सि पृथि॒व्यां पा॑रि॒वान् ध्रु॒वं ध्रु॒वेण॑ ह॒विषा॑ऽव॒ सोमं॑
न॒याम॑सि । यथा॑ नः॒ सर्व॑मिज्जग॑दय॒क्ष्मः सु॑मना॒ अस॑त् । यथा॑ न॒ इन्द्र॑ इ॒द्विशः॑ के॒वलीः॑ सर्वाः
स॒मन॑सः कर॑त् । यथा॑ नः॒ सर्वा॑ इ॒दिशो॑ऽस्माकं॒ केव॑ली॒रस॑न्नं ॥ 34

(एनंसा - विश्वकर्मन् - यो दक्षिणां न - सर्पिर्ग्रीवी - वैश्वनुरा - श्रुत्वारिःशच्च) (A8)

TS 3.2.9.1

यद्वै होताऽद्धुर्युमभ्याह्वयते वज्रमेनमभि प्रवर्तयत्युक्थंशा इत्याह प्रातस्सवनं प्रतिगीर्य त्रीण्येतान्यक्षराणि त्रिपदा गायत्री गायत्रं प्रातस्सवनं गायत्रियैव प्रातस्सवने वज्रमन्तर्द्धत्त उक्थंवाचीत्याह माद्व्यदिनं सवनं प्रतिगीर्य चत्वार्येतान्यक्षराणि चतुष्पदा त्रिष्टुप् त्रैष्टुभं माद्व्यदिनं सवनं त्रिष्टुभैव माद्व्यन्दिने सवने वज्रमन्तर्द्धत्त- [ ] 35

TS 3.2.9.2

उक्थंवाचीन्द्रायेत्याह तृतीयसवनं प्रतिगीर्य सप्तैतान्यक्षराणि सप्तपदा शक्करी शाक्करो वज्रो वज्रेणैव तृतीयसवने वज्रमन्तर्द्धत्ते ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वा अद्धुर्युः स्याद्यो यथासवनं प्रतिगरे छन्दांसि सम्पादयेत् तेजः प्रातः सवन आत्मन् दधीतेन्द्रियं माद्व्यन्दिने सवने पशूः स्तृतीयसवन इत्युक्थंशा इत्याह प्रातस्सवनं प्रतिगीर्य त्रीण्येतान्यक्षराणि - [ ] 36

TS 3.2.9.3

त्रिपदा गायत्री गायत्रं प्रातस्सवनं प्रातस्सवन एव प्रतिगरे छन्दांसि संपादयत्यथो तेजो वै गायत्री तेजः प्रातः सवनं तेज एव प्रातस्सवन आत्मन् धत्त उक्थंवाचीत्याह माद्व्यन्दिनं सवनं प्रतिगीर्य चत्वार्येतान्यक्षराणि चतुष्पदा त्रिष्टुप् त्रैष्टुभं माद्व्यन्दिनं सवनं माद्व्यदिन एव सवने प्रतिगरे छन्दांसि संपादयत्यथो इन्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियं माद्व्यदिनं सवन - [ ] 37

TS 3.2.9.4

-मिन्द्रियमेव माद्व्यन्दिने सवन आत्मन् धत्त उक्थंवाचीन्द्रायेत्याह तृतीयसवनं प्रतिगीर्य सप्तैतान्यक्षराणि सप्तपदा शक्करी शाक्कराः पशवो जागतं तृतीयसवनं तृतीयसवन एव प्रतिगरे छन्दांसि संपादयत्यथो पशवो वै जगती पशवस्तृतीयसवनं पशूनेव तृतीयसवन आत्मन् धत्ते यद्वै होताऽद्धुर्युमभ्याह्वयते

आव्यमस्मिन् दधाति तद्यन्त्रा - [ ] 38

TS 3.2.9.5

प॒हनी॑त पुरा॒ऽस्य॑ सँव॒त्स॒राद्-गृ॒ह आ वे॑वीरु॒ञ्छो॑ऽसा॒ मोद॑ इवेति॑ प्र॒त्याह्व॑यते तेनै॒व तद॑पं ह॒ते यथा॑ वा
आय॑तां प्र॒तीक्ष॑त ए॒वम॑द्ध्युः प्र॒तिग॑रं प्र॒तीक्ष॑ते यद॑भि प्र॒तिगृ॑णीयाद्यथा ऽऽय॑तया स॒मृच्छ॑ते ता॒दृगे॒व
तद्यद॑र्द्ध॒र्चा॒लुप्ये॑त॒ यथा॑ धाव॑द्ध्यो ही॒यते॑ ता॒दृगे॒व तत् प्र॒बाहु॑ग्वा ऋ॒त्विजा॑मु॒द्गीथा॑ उ॒द्गीथ॑ ए॒वोद्-गा॑तृणा
- [ ] 39

TS 3.2.9.6

मृ॒चः प्र॑ण॒व उ॑क्थश॒सिना॑ं प्र॒तिग॑रो॒ऽद्ध॒र्युणा॑ं य॒ एवं वि॒द्वान् प्र॑तिगृणात्य॑न्ना॒द ए॒व भ॑व॒त्याऽस्य॑ प्र॒जाया॑
वा॒जी जा॑यत इ॒यं वै होता॑ऽसाव॑द्ध्यु॒र्यदा॑सीन्ः श॒ संत्य॑स्या ए॒व तद्धो॑ता नै॒त्यास्तं॑ इ॒व ही॑यमथो
इ॒मामे॒व तेन॑ यज॑मानो दु॒हे यत् तिष्ठ॑न् प्र॒तिगृ॑णात्य॒मुष्या॑ ए॒व तद॑द्ध्यु॒र्नैति॑ - [ ] 40

TS 3.2.9.7

तिष्ठ॑तीव ह्य॑सावथो अ॒मूमे॒व तेन॑ यज॑मानो दु॒हे यदा॑सीन्ः श॒संति॑ तस्मा॑दितः प्र॑दानं दे॒वा
उप॑ जी॒वन्ति॑ यत् तिष्ठ॑न् प्र॒तिगृ॑णाति॒ तस्मा॑दु॒मुतः॑ प्र॑दानं म॒नुष्या॑ उप॑ जी॒वन्ति॑ यत् प्रा॑डासीन्ः
श॒संति॑ प्र॒त्यङ् तिष्ठ॑न् प्र॒तिगृ॑णाति॒ तस्मा॑त् प्रा॒चीनः॑ रे॒तो धी॑यते प्र॒तीचीः॑ प्र॒जा जा॑यन्ते॒ यद्वै
होता॑ऽद्ध्यु॒र्मभ्या॑ह्वय॑ते वज्र॑मे॒नम॒भि प्र॑वर्तयति ( ) प॒राडा॑ वर्तते वज्र॑मे॒व तन्नि॑ करोति ॥ 41

(सर्व॑ने वज्र॑मन्तर्धत्ते - त्री॒ण्ये॒तान्य॒क्षरा॑णी - न्द्वि॒यं मा॒ध्यन्दि॑नः॒ सर्व॑नं - नो - द्वा॑तृणा - म॒ध्व॒र्यु॒र्नैति॑
- वर्त॑यत्य - ष्ठा च॑) (A9)

TS 3.2.10.1

उ॒प॒या॒म॒गृही॑तो॒ऽसि॑ वाक्ष॒सद॑सि वा॒क्पा॒भ्यां त्वा ऋ॒तुपा॒भ्याम॑स्य य॒ज्ञस्य॑ ध्रु॒वस्या॑ऽद्ध्य॒क्षाभ्या॑ं गृ॒हा-

3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानग्राहादीनां व्याख्यानं <https://www.vedavms.in> 27

म्युपयामगृहीतोऽस्यृतसदसि चक्षुष्पाभ्यां त्वा ऋतुपाभ्यामस्य यज्ञस्य ध्रुवस्याऽद्वयक्षाभ्यां गृह्याम्युपयामगृहीतोऽसि
श्रुतसदसि श्रोत्रपाभ्यां त्वा ऋतुपाभ्यामस्य यज्ञस्य ध्रुवस्याऽद्वयक्षाभ्यां गृह्यामि देवेभ्यस्त्वा विश्वदेवेभ्यस्त्वा
विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो विष्णवुरुक्रमैष ते सोमस्तः रक्षस्व - [ ] 42

TS 3.2.10.2

तं ते दुश्चक्षा माऽव ख्यन्मयि वसुः पुरोवसुर्वाक्पा वाचं मे पाहि मयि वसुर्विदद्वसुश्चक्षुष्पाश्चक्षुर्
मे पाहि मयि वसुः सँयद्वसुः श्रोत्रपाः श्रोत्रं मे पाहि भूरसि श्रेष्ठो रश्मीनां प्राणपाः प्राणं मे पाहि
धूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामपानपा अपानं मे पाहि यो न इन्द्रवायू मित्रावरुणा-वश्विनावभिदासंति भ्रातृव्य
( ) उत्पिपीते शुभस्पती इदमहं तमधरं पादयामि यथेन्द्राऽहमुत्तमश्चेतयानि ॥ 43

(रक्षस्व - भ्रातृव्य - स्रयोदश च) (A10)

TS 3.2.11.1

प्र सो अग्ने तवोतिभिः सुवीराभिस्तरति वाजकर्मभिः । यस्य त्वः सख्यमाविंथ ॥ प्र होत्रे पूर्व्यं
वचोऽग्नये भरता बृहत् । विपां ज्योतींषि बिभ्रते न वेधसे ॥ अग्ने त्री ते वाजिना त्री षधस्थां
तिस्रस्ते जिह्वा ऋतजात पूर्वीः । तिस्र उ ते तनुवो देववातास्ताभिर्नः पाहि गिरो अप्रयुच्छन् ॥
सं वाम् कर्मणा समिषा - [ ] 44

TS 3.2.11.2

हिंनोमीन्द्रा-विष्णू अपंसस्पारे अस्य । जुषेथाँ यज्ञं द्रविणं च धत्तमरिष्टैर्नः पृथिभिः पारयन्ता ॥
उभा जिग्यथुर्न परां जयेथे न परां जिग्ये कतरश्चनैनोः । इन्द्रश्च विष्णो यदपस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं
वि तदैरयेथां ॥ त्रीण्यायूँषि तव जातवेदस्तिस्त्र आजानीरुषसस्ते अग्ने । ताभिर्देवानामवो यक्षि
विद्वानथा - [ ] 45

TS 3.2.11.3

-भव॑ यज॑मानाय॒ शँयोः॑ ॥ अ॒ग्नि॒स्त्रीणि॑ त्रिधात॒न्या॑ क्षेति वि॒दथा॑ क॒विः । स त्री॑श्च॒रेका॑द॒शाः इ॒ह ॥
यक्ष॑च्च पि॒प्रय॑च्च नो॒ विप्रो॑ दूतः परि॑ष्कृतः । नभ॑न्तामन्य॒के संमे॑ ॥ इन्द्रा॑विष्णू दृ॒श्हिताः॑ शम्बर॑स्य॒
नव॑ पुरो॑ नव॒तिं च॑- श॒जथि॑ष्टं । श॒तं व॒र्चिनः॑ स॒हस्रं॑ च सा॒कः ह॒थो अ॑प्र॒त्यसु॑रस्य वी॒रान् ॥ उ॒त
मा॒ता म॑हिष॒ मन्वे॑नदुमी त्वा॑ ( ) जहति पु॒त्र दे॒वाः । अथा॑ब्रवीद्-वृ॒त्रमिन्द्रो॑ हनि॒ष्यन्थ॑-सखे॒ विष्णो॑
वित॑रं॒ विक्र॑मस्व ॥ 46

(इषा - ऽथ - त्वा - त्रयोदश च) (A11)

praSna korvai with starting padams of 1 to 11 anuvAkams :-

(यो वै पव॑मानानां - त्रीणि॑ - परि॒भूरः॑ - स्फ्यः॑ स्व॒स्ति - भ॑क्षेहि॒ - मही॑नां पयो॑ऽसि - दे॒व
सवि॑तरे॒तत्ते॑ - श्ये॒नाय॑ - यद्वै होतो॑ - पया॒मगृ॑हीतोऽसि वाक्ष॑सत् - प्र सो अ॑ग्र - एका॑दश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jCAtis :-

(यो वै - स्फ्यः॑ स्व॒स्तिः - स्व॒धायै॑ नमः॒ - प्रमु॑ञ्च - तिष्ठ॑तीव॒ - षट्त्वारि॑ंशत्)

first and last padam of Second praSnam of kANDam 3 :-

(यो वै पव॑मानानां - विक्र॑मस्व)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

3.3 तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - वैकृतविधीनामभिधानं

TS 3.3.1.1

अग्ने॑ तेज॒स्विन् तेज॒स्वी त्वं दे॒वेषु॑ भूया॒स्तेज॑स्वन्तं॒ मामायु॑ष्मन्तं॒ वर्च॑स्वन्तं॒ मनु॑ष्येषु कुरु दी॒क्षायै॑
च त्वा॒ तप॑सश्च तेज॑से जुहोमि तेजो॒विद॑सि तेजो॑ मा॒ मा हा॑सीन्माऽहं तेजो॑ हासिषं॒ मा मां तेजो॑
हासी॒दिन्द्रौज॑स्विन्नोज॒स्वी त्वं दे॒वेषु॑ भूया॒ ओज॑स्वन्तं॒ मामायु॑ष्मन्तं॒ वर्च॑स्वन्तं॒ मनु॑ष्येषु कुरु ब्रह्म॑णश्च
त्वा क्ष॒त्रस्य॑ चौ - [ ] 1

TS 3.3.1.2

- ज॑से जुहो॒म्योजो॒विद॒स्योजो॑ मा॒ मा हा॑सीन्माऽहमोजो॑ हासिषं॒ मा मामोजो॑ हासी॒थ सूर्य॑ भ्राज॒स्विन्
भ्राज॒स्वी त्वं दे॒वेषु॑ भूया॒ भ्राज॑स्वन्तं॒ मामायु॑ष्मन्तं॒ वर्च॑स्वन्तं॒ मनु॑ष्येषु कुरु वा॒योश्च॑ त्वाऽपाञ्च॒ भ्राज॑से
जुहोमि॒सुव॑र्विद॑सि सुव॑र्मा मा हा॑सीन्माऽहं सुव॑र् हासिषं॒ मा मा सुव॑र् हासीन् मयि॑ ( ) मे॒धां मयि॑
प्र॒जां मय्य॑ग्निस्तेजो॑ दधातु मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मयी॑न्द्र इन्द्रि॒यं द॑धातु मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मयि॑
सूर्यो॑ भ्राजो॑ दधातु ॥ 2

(क्ष॒त्रस्य॑ च - मयि॑ - त्रयो॒विंश॑तिश्च) (A1)

TS 3.3.2.1

वा॒युर्हि॑कृ॒ताऽग्निः॑ प्र॒स्तो॒ता प्र॒जाप॑तिः साम् बृह॒स्पति॑रु॒द्गाता॑ विश्वे॑ दे॒वा उ॑पगा॒तारो॑ म॒रुतः॑ प्र॒तिह॑र्तार
इन्द्रो॑ नि॒धन॑न्ते दे॒वाः प्रा॑णभृ॒तः प्रा॑णं मयि॑ दध॒त्वेत॑ द्वै॒ सर्व॑म॒द्भ्यु॒रुपा॑कुर्वन्नु॒द्गात॑भ्यं उ॒पाक॑रोति ते दे॒वाः
प्रा॑णभृ॒तः प्रा॑णं मयि॑ दध॒त्वेत्या॑हैतदे॒व सर्व॑मा॒त्मन् ध॑त्त इडा॑ दे॒वहू॑ म॒नु॒र्यज्ञ॑नी-बृह॒स्पति॑रु॒क्थाम॑दानि
श॒सिष॑द् विश्वे॑ दे॒वाः - [ ] 3

TS 3.3.2.2

सूक्तवाचः पृथिवि मातर्मा माहिःसी मधुं मनिष्ये मधुं जनिष्ये मधुवक्ष्यामि मधुवदिष्यामि मधुमतीं
देवेभ्यो वाचमुद्यासः शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तं मां देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनु मदन्तु ॥ 4

(शःसिषद् विश्वे देवा - अष्टाविंशतिश्च) (A2)

TS 3.3.3.1

वसवस्त्वा प्रवहन्तु गायत्रेण छन्दसाऽग्नेः प्रियं पाथ उपेहि रुद्रास्त्वा प्रवहन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रस्य
प्रियं पाथ उपेह्यादित्यास्त्वा प्रवहन्तु जागतेन छन्दसा विश्वेषां देवानां प्रियं पाथ उपेहि मान्दासु ते
शुक्र शुक्रमा धूनोमि भृन्दनासु कोतनासु नूतनासु रेशीषु मेषीषु वारीषु विश्वभृथ्सु माद्धीषु ककुहासु
शक्करीषु - [ ] 5

TS 3.3.3.2

शुक्रासु ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि शुक्रं ते शुक्रेण गृह्णाम्यहो रूपेण सूर्यस्य रुमिभिः ॥ आऽस्मिन्नुग्रा
अचुच्यवुर्दिवो धारा असश्चत ॥ ककुहः रूपं वृषभस्य रोचते बृहथ सोमः सोमस्य पुरोगाः शुक्रः
शुक्रस्य पुरोगाः ॥ यत् ते सोमादोभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहोशिक त्वं देव
सोम गायत्रेण छन्दसाऽग्नेः - [ ] 6

TS 3.3.3.3

प्रियं पाथो अपीहि वशी त्वं देव सोम त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रस्य प्रियं पाथो अपीह्यस्मत्सखा त्वं देव
सोम जागतेन छन्दसा विश्वेषां देवानां प्रियं पाथो अपीह्या नः प्राण एतु परावत आऽन्तरिक्षादिवस्परि
। आयुः पृथिव्या अद्ध्यमृतमसि प्राणाय त्वा ॥ इन्द्राग्री मे वर्चः कृणुतां वर्चः सोमो बृहस्पतिः
( ) । वर्चो मे विश्वेदेवा वर्चो मे धत्तमश्विना ॥ दधन्वे वा यदीमनु वोचद्ब्रह्माणि वेरु तत् । परि
विश्वानि काव्या नेमिश्चक्रमिवा भवत् ॥ 7

(शक्ररीष्व - ग्रे - बृहस्पतिः - पञ्चविंशतिश्च) (A3)

TS 3.3.4.1

एतद्वा अ॒पां ना॑म॒धेयं॑ गु॒ह्यं य॑दा॒धा॒वा मा॒न्दा॑सु ते शु॒क्र शु॒क्रमा॑ धू॒नोमी॑त्या॒हापा॑मे॒व ना॑म॒धेये॑न गु॒ह्येन॑
दि॒वो वृ॑ष्टि॒मव॑ रु॒न्धे शु॒क्रं ते शु॒क्रेण॑ गृ॒ह्णामी॑त्या॒हैतद्वा॑ अ॒हो रू॒पं य॑द्रा॒त्रिः सूर्य॑स्य र॒श्मयो॑ वृ॒ष्ट्या
ई॒शते॑ऽह ए॒व रू॒पेण॑ सूर्य॑स्य र॒श्मिभि॑र्दि॒वो वृ॑ष्टिं च्याव॒यत्या॑ऽस्मिन्नु॒ग्रा - [ ] 8

TS 3.3.4.2

अ॒चुच्य॑वुरि॒त्याह॑ यथा॒यजु॑रे॒वैतत् क॑कु॒हः रू॒पं वृ॑ष॒भस्य॑ रोच॒ते बृ॒हदि॑त्या॒हैतद्वा॑ अ॒स्य क॑कु॒हः रू॒पं
य॒द्-वृ॑ष्टी रू॒पेणै॒व वृ॑ष्टि॒मव॑ रु॒न्धे य॑त्ते सो॒मादा॑भ्यं॒ नाम॑ जा॒गृवी॑त्या॒हैष ह॒ वै ह॒विषा॑ ह॒विर्य॑जति
योऽदा॑भ्यं गृही॒त्वा सो॒माय॑ जु॒होति॑परा॒ वा ए॒तस्या॑ऽऽयुः प्रा॒ण ए॒ति - [ ] 9

TS 3.3.4.3

योऽं॒शुं गृ॒ह्णात्या॑ नः प्रा॒ण ए॒तु परा॑वत् इत्या॒हाऽऽयु॑रे॒व प्रा॒णमा॑त्मन् ध॒त्ते ऽमृत॑मसि प्रा॒णाय॑ त्वेति
हि॒र॒ण्यम॑भि व्य॒नित्य॑मृतं॒ वै हि॒र॒ण्यमा॑युः प्रा॒णोऽमृ॑ते॒नैवा॑ऽऽयु॒रात्मन् ध॒त्ते श॒तमा॑नं भवति श॒तायुः
पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑य आ॒युष्ये॑वेन्द्रि॒ये प्र॒ति॒तिष्ठ॑त्य॒प उप॑ स्पृशति भेष॒जं वा॑ आपो ( ) भेष॒जमे॒व कु॑रुते
॥ 10

(उ॒ग्रा - ए॒त्या - प॒ - स्त्रीणि॑ च) (A4)

TS 3.3.5.1

वा॒युर॑सि प्रा॒णो ना॑म॒ सवि॑तुराधि॒पत्ये॑ऽपा॒नं मे॑ दा॒श्चक्षु॑र॒सि श्रो॒त्रं ना॑म॒ धा॒तुराधि॑पत्य॒ आयु॑र्मे॒ दा
रू॒पम॑सि॒ वर्णो॑ नाम॒ बृह॑स्पते॒राधि॑पत्ये॒ प्र॒जां मे॑ दा॒ ऋ॒तम॑सि॒ सत्यं॑ नामेन्द्र॒स्याऽऽधि॑पत्ये॒ क्षु॒त्रं मे॑ दा
भू॒तम॑सि॒ भव्यं॑ नाम॒ पितृ॑णामाधि॒पत्ये॑ऽपा॒-मोष॑धीनां॒ गर्भं॑ धा॒ ऋ॒तस्य॑ त्वा॒ व्यो॑मन॒ ऋ॒तस्य॑ - [ ] 11

TS 3.3.5.2

त्वा॒ विभू॑मन ऋ॒तस्य॑ त्वा॒ विध॑र्मण ऋ॒तस्य॑ त्वा॒ स॒त्याय॑र्तस्य॑ त्वा॒ ज्योति॑षे प्र॒जाप॑ति वि॒राज॑मपश्यत्
तया॑ भू॒तं च॑ भव्यं॑ चा सृजत् तामृषि॑भ्यस्तिरोऽदधात् तां ज॒मद॑ग्निस्तप॑साऽ पश्यत् तया॒ वै स पृ॒श्नीन्
कामा॑नसृजत् तत् पृ॒श्नीनां॑ पृश्नि॒त्वं यत् पृ॒श्नो गृ॒ह्यन्ते॑ पृ॒श्नीने॒व तैः कामा॑न् यज॑मानोऽव॑ रुन्धे
वा॒युर॑सि प्रा॒णो - [ ] 12

TS 3.3.5.3

नामेत्या॑ह प्राणापा॒नावे॒वाव॑ रुन्धे चक्षु॑रसि श्रोत्रं॑ नामेत्या॒हाऽऽयु॑रे॒वाव॑ रुन्धे रू॒पम॑सि वर्णो॑ नामेत्या॑ह
प्र॒जामे॒वाव॑ रुन्ध॒ऋत॑मसि स॒त्यं नामेत्या॑ह क्ष॒त्रमे॒वाव॑ रुन्धे भू॒तम॑सि भव्यं॑ नामेत्या॑ह प॒शवो॒ वा
अ॒पामो॑षधीनां॑ गर्भः॑ प॒शूने॒वा - [ ] 13

TS 3.3.5.4

-व॑ रुन्ध ए॒ताव॑द्वै पु॒रुषं॑ प॒रित॑स्तदे॒वाव॑ रुन्ध ऋ॒तस्य॑ त्वा॒ व्यो॑मन् इत्या॑हेयं॑ वा ऋ॒तस्य॑ व्यो॑मे॒मामे॒वाभि
ज॑यत्यृ॒तस्य॑ त्वा॒ विभू॑मन् इत्या॑हाऽन्तरि॑क्षं॑ वा ऋ॒तस्य॑ विभू॑मान्तरि॑क्षमे॒वाभि ज॑यत्यृ॒तस्य॑ त्वा॒ विध॑र्मण
इत्या॑ह द्यौ॒र्वा ऋ॒तस्य॑ विध॑र्म दि॒वमे॒वाभि ज॑यत्यृ॒तस्य॑- [ ] 14

TS 3.3.5.5

त्वा॒ स॒त्यायेत्या॑ह दि॒शो वा॑ ऋ॒तस्य॑ स॒त्यं दि॒श ए॒वाभि ज॑यत्यृ॒तस्य॑ त्वा॒ ज्योति॑ष इत्या॑ह सु॒वर्गो
वै लो॒क ऋ॒तस्य॑ ज्योतिः॑ सु॒वर्गमे॒व लो॒कम॑भि ज॑यत्ये॒ताव॑न्तो॒ वै दे॒वलो॒कास्ता॑ने॒वाभि ज॑यति द॒श
संप॑द्यन्ते द॒शाक्ष॑रा वि॒राडन्नं॑ वि॒राड् वि॒राज्ये॒वान्नाद्ये॑ प्र॒ति॑तिष्ठति ॥ 15

(व्यो॑मन ऋ॒तस्य॑ - प्रा॒णः - प॒शूने॒व - विध॑र्म दि॒वमे॒वाभि ज॑यत्यृ॒तस्य॑ - षट्त्वारि॑ंशच्च) (A5)

TS 3.3.6.1

देवा वै यद्-यज्ञेन॑ नावारुन्धत् तत् परैरवारुन्धत् तत् पराणां परत्वं यत् परे गृह्यन्ते॑ यदेव यज्ञेन॑ नारुन्धे तस्यावरुद्ध्यै॑ यं प्रथमं गृह्णातीममेव तेन॑ लोकमभि जयति॑यं द्वितीयमन्तरिक्षं॑ तेन॑ यं तृतीयममुमेव तेन॑ लोकमभि जयति॑ यदेते गृह्यन्ते॑ एषां लोकानामभिजित्या॑ - [ ] 16

TS 3.3.6.2

उत्तरेष्वहः॑ स्वमुतोऽर्वाञ्चो॑ गृह्यन्ते ऽभिजित्यैवेमां लोकान् पुनरिमं लोकं प्रत्यवरोहन्ति॑ यत् पूर्वेष्वहः॑ स्वि॒तः पराञ्चो॑ गृह्यन्ते तस्मादितः॑ पराञ्च इमे लोका यदुत्तरेष्वहः॑ स्वमुतोऽर्वाञ्चो॑ गृह्यन्ते तस्मादमुतोऽर्वाञ्च इमे लोकास्तस्मादयातयाम्नो॑ लोकान् मनुष्या॑ उप जीवन्ति ब्रह्मवादिनो॑ वदन्ति कस्माथ॑ सत्यादुद्भ्य ओषधयः॑ सं भवन्त्योषधयो॑ - [ ] 17

TS 3.3.6.3

मनुष्याणामन्नं॑ प्रजापतिं प्रजा अनु प्रजायन्त॑ इति परानन्विति॑ ब्रूयाद्-यद्-गृह्णात्युद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो॑ गृह्णामीति॑ तस्मादुद्भ्य ओषधयः॑ संभवन्ति॑ यद्-गृह्णात्योषधीभ्यस्त्वा प्रजाभ्यो॑ गृह्णामीति॑ तस्मादोषधयो मनुष्याणामन्नं॑ यद्-गृह्णाति॑ प्रजाभ्यस्त्वा प्रजापतये॑ गृह्णामीति॑ तस्मात् प्रजापतिं प्रजा अनु प्रजायन्ते॑
॥ 18

(अभिजित्यै - भवन्त्योषधयो - ऽष्टा चत्वारिंशच्च) (A6)

TS 3.3.7.1

प्रजापतिर्देवासुरानं॑ सृजत् तदनु॑ यज्ञोऽसृज्यत॑ यज्ञं छन्दाश्सि॑ ते विष्वञ्चो॑ व्यक्रामन्थ॑ सोऽसुराननु॑ यज्ञोऽपौक्रामद्-यज्ञं छन्दाश्सि॑ ते देवा अमन्यन्तामी॑ वा इदमभूवन्॑ यद्-वयस् स्म इति॑ ते प्रजापतिमुपा॑ऽधावन्थ॑ सोऽब्रवीत्-प्रजापतिश्छन्दसां॑ वीर्यमादाय॑ तद्वः प्र दास्यामीति॑ स छन्दसां वीर्यं॑ - [ ] 19

TS 3.3.7.2

मा॒दाय॒ तदे॑भ्यः प्राय॑च्छत् तदनु॒ छन्दा॑स्यपा॒ऽक्राम॑न् छन्दा॑सि य॒ज्ञस्ततो॑ दे॒वा अभ॑वन् परा॑ऽसुरा॒ य एवं॑ छन्द॑सां वी॒र्यं वे॒दाऽऽ श्रा॑वया॒ऽस्तु श्रौष॑ड् यज॒ ये यजा॑महे वष॑ट्कारो भव॑त्या॒त्मना॒ परा॑ऽस्य भ्रात॑र्यो भवति ब्रह्म॑वादि॒नो वद॑न्ति कस्मै॒ कम॑द्ध॒र्युरा श्रा॑वय॒तीति॑ छन्द॑सां वी॒र्याये॑ति ब्रूया॑दे तद् वै - [ ] 20

TS 3.3.7.3

छन्द॑सां वी॒र्यमा॑ श्रा॒वया॑ऽस्तु श्रौष॑ड् यज॒ ये यजा॑महे वष॑ट्कारो य एवं॑ वे॒दः सर्वा॑र्यैरे॒व छन्दो॑भिरर्चति यत् किं चार्च॑ति यदिन्द्रो॑ वृ॒त्रमह॑न्न-मे॒द्धयं॑ तद्-यद्-यती॑न॒पाव॑पद-मे॒द्धयं॑ तदथ॒ कस्मा॑दैन्द्रो य॒ज्ञ आ स॑स्था॒तो रि॒त्याहु॑रिन्द्र॑स्य वा ए॒षा य॒ज्ञिया॑ त॒नूर्य॑द्-य॒ज्ञस्तामे॒व त ( ) य॑जन्ति य एवं॑ वे॒दोपै॑नं य॒ज्ञो न॑मति ॥ 21

(छन्द॑सां वी॒र्यं - वा - ए॒व त - दु॒ष्टौ च॑) (A7)

TS 3.3.8.1

आ॒युर्दा॑ अ॒ग्रे ह॒विषो॑ जुषा॒णो घृ॒तप्र॑तीको घृ॒तयो॑निरेधि । घृ॒तं पी॒त्वा मधु॑चारु॒ गव्यं॑ पि॒तेव॑पु॒त्रम॑भि रक्ष॑तादि॒मं ॥ आ वृ॑श्च्यते वा ए॒तद्-यज॑मानोऽग्नि॒भ्यां य॑दे॒नयोः शृ॒तं कृ॒त्याथा॑ऽन्यत्रा॑-वभृ॒थम॑वै॒त्यायु॑र्दा अ॒ग्रे ह॒विषो॑ जुषा॒ण इत्य॑वभृ॒थम॑वैष्यन् जु॒हुया॑दाहु॒त्यैवैनौ॑ शमयति नाऽऽ*र्ति॑माच्छति यज॑मानो यत् कु॒सीदु॑ - [ ] 22

TS 3.3.8.2

मप्र॑तीतुं मयि॒ येन॑ य॒मस्य॑ ब॒लिना॒ चरा॑मि । इ॒हैव॑ सन् नि॒रव॑दये॒ तदे॒तत् तद॑ग्रे अ॒नृणो॑ भवामि । वि॒श्वंलो॒प वि॒श्वदा॑वस्य॒ त्वाऽऽस॑ञ्जु॒होम्य॒ग्धादे॑को ऽहु॒तादे॑कः स॒मस॑नादेकः । तेन॑ कृ॒ण्वन्तु॑ भेष॒जः

सदुः सहो वरेण्यं ॥ अयं नो नभसा पुरः सस्फानो अभि रक्षतु । गृहाणामसमर्त्यै ब्रह्मो नो
गृहा असन् ॥ स त्वन्नो - [ ] 23

TS 3.3.8.3

नभसस्पत ऊर्जं नो धेहि भद्रया । पुनर्नो नष्टमा कृधि पुनर्नो रयिमा कृधि ॥ देवं सस्फान
सहस्रपोषस्येशिषे स नो रास्वाऽज्यानिः रायस्पोषः सुवीर्यः सँवथ्सुरीणाः स्वस्तिं ॥ अग्निर्वाव
यम इयं यमी कुसीदं वा एतद्-यमस्य यजमान आ दत्ते यदोषधीभिर्वेदिः स्तृणाति यदनुपौष्य
प्रयायाद्भीवबद्धमेन - [ ] 24

TS 3.3.8.4

ममुष्मिन् लोके नेनीयेरन् यत् कुसीदमप्रतीत्तं मयीत्युपौषतीहैव सन् यमं कुसीदं निरवदायानृणः
सुवर्गं लोकमेतियदि मिश्रमिव चरेदञ्जलिना सक्तून् प्रदाव्ये जुहुयादेष वा अग्निर्वैश्वानरो यत् प्रदाव्यः
स एवैनस्वदयत्यह्ना विधान्यामेकाष्टकायामपूपं चतुः शरावं पत्त्वा प्रातरेतेन कक्षमुपौषेद्यदि - [ ] 25

TS 3.3.8.5

दहति पुण्यसमं भवति यदि न दहति पापसममेतेन हस्म वा ऋषयः पुरा विज्ञानेन दीर्घसत्रमुप
यन्ति यो वा उपद्रष्टारमुप-श्रोतारमनुख्यातारं विद्वान् यजते सममुष्मिन् लोक इष्टापूर्तेन गच्छतेऽग्निर्वा
उपद्रष्टा वायुरुपश्रोता ऽऽदित्योऽनुख्याता तान् य एवं विद्वान् यजते सममुष्मिन् लोक इष्टापूर्तेन
गच्छते ऽयं नो नभसा पुर - [ ] 26

TS 3.3.8.6

इत्याहाग्निर्वै नभसा पुरोऽग्निमेव तदाहैतन्मे गोपायेति स त्वं नो नभसस्पत इत्याह वायुर्वै नभसस्पतिर्वायुमेव
तदाहैतन्मे गोपायेति देवं सस्फानेत्याहाऽसौ वा आदित्यो देवः सस्फान आदित्यमेव तदाहैतन्मे

गोपायेति ॥ 27

(कुसीदं - त्वं न - एन - मोषेद्यदि - पुर - आदित्यमेव तदाहैतन्मे गोपायेति) (A8)

TS 3.3.9.1

एतं युवानं परि वो ददामि तेन क्रीडन्तीश्वरत प्रियेण । मा नः शाप्त जुनुषा सुभागा रायस्पोषेण
समिषा मदेम ॥ नमो महिम्न उत चक्षुषे ते मरुतां पितृस्तदहं गृणामि । अनु मन्यस्व सुयजां
यजाम जुष्टं देवानामिदमस्तु हव्यं ॥ देवानामेष उपनाह आसीदुषां गर्भ ओषधीषु न्यक्तः । सोमस्य
द्रुप्समवृणीत पूषा - [ ] 28

TS 3.3.9.2

बृहन्नद्रिरभवत् तदेषां ॥ पिता वृथ्सानां पतिरघ्नियानामथो पिता मरुतां गर्गराणां । वृथ्सो जरायु
प्रतिधुक् पीयूषं आमिक्षा मस्तु घृतमस्य रेतः ॥ त्वां गावोऽवृणत राज्याय त्वां हवन्त मरुतः
स्वर्काः । वर्ष्मन् क्षत्रस्य ककुभि शिश्रियाणस्ततो न उग्रो वि भजा वसूनि ॥ व्यृद्धेन वा एष
पशुना यजते यस्यैतानि न क्रियन्त एष ( ) ह त्वै समृद्धेन यजते यस्यैतानि क्रियन्त ॥ 29

(पूषा - क्रियन्त एषौ - ऽष्टौ च) (A9)

TS 3.3.10.1

सूर्यो देवो दिविषद्भ्यो धाता क्षत्राय वायुः प्रजाभ्यः । बृहस्पतिस्त्वा प्रजापतये ज्योतिष्मतीं जुहोतु
॥ यस्योस्ते हरितो गर्भोऽथो योनिर्हिरण्ययी । अङ्गान्यहुता यस्यै तां देवैः समजीगमं ॥ आ
वर्तन वर्तय नि निवर्तन वर्तयेन्द्र नर्दबुद । भूम्याश्चतस्रः प्रदिशस्ताभिरा वर्तया पुनः ॥ वि ते भिनन्नि
तकरीं वियोनिं वि गवीन्यौ । वि - [ ] 30

TS 3.3.10.2

मातरं॑ च पु॒त्रं च॑ वि गर्भं॑ च ज॒रायुं च॑ ॥ ब॒हिस्ते॑ अस्तु बालि॑ति ॥ उ॒रु॒द्र॒प्सो वि॒श्वरूप॑ इन्दुः
पव॑मानो॒ धीरं॑ आनञ्जु॒ गर्भं॑ ॥ एक॑पदी द्वि॒पदी॑ त्रि॒पदी॑ चतु॑ष्पदी पञ्च॑पदी षट्पदी॑ सप्त॑पद्म॒ष्टापदी॑ भुव॑नाऽनुं
प्रथ॑ताऽ॒ स्वाहा॑ ॥ म॒ही द्यौः पृ॒थि॒वी च॑ न इ॒मं य॒ज्ञं मि॑मिक्षतां । पि॒पृ॒ता॒न्नो भ॑रीमभिः ॥ 31

(ग॒वि॒न्यौ वि - चतु॑श्चत्वारि॑शच्च) (A10)

TS 3.3.11.1

इ॒दं वा॑मा॒स्ये ह॒विः प्रि॒यमिन्द्रा॑बृहस्पती । उ॒क्थं म॑दंश्च शस्यते ॥ अ॒यं वा॑ परि॑ षिच्यते
सोम॑इन्द्राबृहस्पती । चारु॑र्मदाय पी॒तये॑ ॥ अ॒स्मे इन्द्रा॑बृहस्पती र॒यिं ध॑त्तः शत॒ग्विनं॑ । अ॒श्वाव॑न्तः
सह॑स्रिणं ॥ बृह॑स्पतिर्नः परि॑पातु पु॒श्चादु॑तोत्तर॒स्माद॑धराद॒घायोः॑ । इन्द्रः॑ पु॒रस्ता॑दुत म॒द्व्यतो॑ नः सखा
सखि॑भ्यो वरि॑वः कृणोतु ॥ वि ते विष्वा॒गवा॑त॒जृता॑सो अ॒ग्ने भा॑मांसः - [ ] 32

TS 3.3.11.2

शु॒चे शु॒चं यश्च॑रन्ति । तुवि॒म्र॒क्षासो॑ दि॒व्या न॑वंग्वा वना॑ वनन्ति धृष॒ता रु॒जन्तः॑ ॥ त्वा॑म॒ग्ने मा॑नु॒षीरी॑डते
विशो॑ होत्रा॒विदु॑र्वि॒विचि॑र॒त्नधा॑तमं । गुहा॑ सन्तः सु॒भग वि॒श्वद॑र॒शतं॑ तु विष्म॒णसः॑ सु॒यजं॑ घृ॒तश्रियं॑
॥ धा॒ता द॑दातु नो र॒यिमी॑शानो जग॑त॒स्पतिः॑ । स नः॑ पू॒र्णेन॑ वाव॒नत् ॥ धा॒ता प्र॒जाया॑ उ॒त रा॒य
ई॒शे धा॑तेदं वि॒श्वं भु॑वं ज॒जान॑ । धा॒ता पु॒त्रं य॑ज॒मानाय॑ दा॒ता - [ ] 33

TS 3.3.11.3

तस्मा॑ उ ह॒व्यं घृ॒तव॑द्विधेम ॥ धा॒ता द॑दातु नो र॒यिं प्रा॒चीं जी॒वातु॑मक्षितां । व॒यं दे॒वस्य॑ धीमहि
सु॒मतिः॑ स॒त्यरा॑धसः ॥ धा॒ता द॑दातु दा॒शुषे॑ वसू॒नि प्र॒जाका॑माय मी॒दुषे॑ दुरो॒णे । तस्मै॑ दे॒वा अ॒मृताः॑
सं॒व्यय॑न्तां वि॒श्वे दे॒वासो॑ अ॒दि॒तिः स॒जोषाः॑ ॥ अनु॑ नोऽद्याऽनु॑मतिर्य॒ज्ञं दे॒वेषु॑ म॒न्यतां॑ । अ॒ग्निश्च॑
हव्य॑वाह॒नो भ॑वतां दा॒शुषे॑ म॒यः ॥ अ॒न्वि॒दनु॑मते॒ त्वं - [ ] 34

TS 3.3.11.4

मन्यासै शञ्चनः कृधि । ऋत्वे दक्षाय नो हिनु प्रण आयूषि तारिषः ॥ अनु मन्यता-मनुमन्यमाना
प्रजावन्तः रयिमक्षीयमाणं । तस्यै वयः हेडसि माऽपि भूम सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छतु ॥
यस्यामिदं प्रदिशि यद्विरोचतेऽनुमतिं प्रति भूषन्त्यायवः । यस्या उपस्थ उर्वन्तरिक्षः सा नो देवी
सुहवा शर्म यच्छतु ॥ 35

TS 3.3.11.5

राकामहः सुहवाः सुष्टुती हुवे शृणोतु नः सुभगा बोधतु त्मना । सीव्यत्वपः सूच्याऽच्छिद्यमानया
ददातु वीरः शतदायमुक्थ्यं ॥ यास्ते राके सुमतयः सुपेशसो याभिर्ददासि दाशुषे वसूनि ।
ताभिर्नो अद्य सुमना उपागहि सहस्रपोषः सुभगे रराणा ॥ सिनीवालि >1, या सुपाणिः >2
॥ कुहूमहः सुभगा विघ्ननापसमस्मिन् यज्ञे सुहवा जोहवीमि । सा नो ददातु श्रवणं ( ) पितृणां
तस्यास्ते देवि हविषा विधेम ॥ कुहू-देवानाममृतस्य पत्नी हव्या नो अस्य हविषश्चिकेतु । सं
दाशुषे किरतु भूरि वामः रायस्पोष चिकितुषे दधातु ॥ 36

(भामासो - दाता - त्व - मन्तरिक्षः सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छतु -श्रवणं - चतुर्विंशतिश्च)
(A11)

praSna korvai with starting padams of 1 to 11 anuvAkams :-

(अग्ने तेजस्विन् - वायु - र्वसवस्त् - वैतद्वा अपां - वायुरसि प्राणो नाम - देवा वै यद्यज्ञेन -
प्रजापति देवासुरा - नायुर्दा - एतं युवानः - सूर्यो देव - इदं वा - मेकादश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jcAtis :-

(अग्ने तेजस्विन् - वायुरसि - छन्दसां वीर्य - मातरञ्च - षट्त्रिंशत्)

3.3 तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - वैकृतविधीनामभिधानं <https://www.vedavms.in> 39

first and last padam of Third praSnam of kANDam 3 :-

(अग्ने तेजस्वि॑ - श्विक्रि॑तुषे दधातु)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

3.3.1 AppEndix

3.3.11.5 - सिनीवालि > 1, या सुपाणिः > 2

सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा ।

जुषस्व हव्य माहुतं प्रजां देवि दिदिद्धि नः ॥

या सुपाणिः स्वङ्गुरिः सुषूमा बहुसूवरी ।

तस्यै विश्पत्न्यै हविः सिनीवालयै जुहोतन ॥

(Appearing in TS- 3.1.11.4)

3.4 तृतीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः - इष्टिहोमाभिधानं

TS 3.4.1.1

वि वा ए॒तस्य॑ य॒ज्ञ ऋ॑द्ध्यते॒ यस्य॑ ह॒विर॑तिरिच्यते॒ सूर्यो॑ दे॒वो दि॑विषद्ध्य॒ इत्या॑ह॒ बृह॑स्पति॒ना चै॒वास्य॑
प्र॒जाप॑ति॒ना च॒ य॒ज्ञस्य॑ व्यृ॒द्धम॑पि॒ वप॑ति॒ रक्षा॑ऽसि॒ वा ए॒तत् प॒शुः स॑चन्ते॒ यदे॑कदे॒वत्य॑ आल॒ब्धो भू॒यान्
भवं॑ति॒ यस्या॑स्ते॒ हरि॑तो॒ गर्भ॑ इत्या॑ह॒ दे॒वत्रै॑वैनां॒ गम॑यति॒ रक्ष॑सा॒मप॑हत्या॒ आ वर्त॑न वर्त॒येत्या॑ह॒ - [ ] 1

TS 3.4.1.2

ब्र॒ह्मणै॒वैन॑मा॒ वर्त॑यति॒ वि ते॑ भि॒नद्भि॑ त॒क॒रीमि॑त्या॒ह यथा॑य॒जुरे॒वैत॑दु॒- रु॒द्रप्सो॑ वि॒श्वरू॑प॒ इन्दु॑रि॒त्याह॑
प्र॒जा वै प॒शव॑ इ॒न्दुः प्र॒जयै॑वैनं॒ प॒शुभिः॑ स॒मर्द्ध॑यति॒ दिवं॑ वै य॒ज्ञस्य॑ व्यृ॒द्धं ग॑च्छति॒ पृथि॑वीमतिरिक्तं॒
तद्य॑न्न श॒मये॑दार्ति॒माच्छे॑द्-यज॑मानो म॒ही द्यौः पृथि॑वीच॒ न इत्या॑ - [ ] 2

TS 3.4.1.3

ह॒ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑मे॒व य॒ज्ञस्य॑ व्यृ॒द्धं चा॑तिरिक्तं॒ च श॑मयति॒ नाऽऽ*ति॑माच्छे॒ति यज॑मानो॒ भस्म॑ना॒ऽभि
स॒मूह॑ति॒ स्व॒गाकृ॑त्या॒ अथो॑ अ॒नयो॑र्वा ए॒ष गर्भो॑ऽनयो॒रेवैनं॑ दधाति॒ यद॑व॒द्येद॑ति॒ तद्रे॑चये॒द्यन्नाव॑द्येत्
प॒शोरा॑ल॒ब्धस्य॑ नाव॑ द्येत् पुर॒स्तान्ना॑भ्या॒ अ॒न्यद॑व॒द्ये-दु॒परि॑ष्टादु॒न्यत् पुर॒स्ताद्वै नाभ्यै॑ - [ ] 3

TS 3.4.1.4

प्रा॒ण उ॒परि॑ष्टाद॒पानो॑ यावा॒नेव॑ प॒शुस्त॑स्याव॑ द्यति॒ विष्ण॑वे शि॒पिवि॑ष्टाय॑ जुहोति॒ यद्वै य॒ज्ञस्या॑तिरिच्यते॒
यः प॒शोर्भू॑मा या पु॒ष्टिस्त॑द्-विष्णुः॑ शि॒पिवि॑ष्टो ऽति॑रिक्त ए॒वाति॑रिक्तं॒ दधा॑त्यतिरिक्तस्य॒ शान्त्या॑
अ॒ष्टाप्रू॑ढि॒रण्यं॑ दक्षि॒णाऽष्टा॑पदी॒ ह्येषा॑ ऽऽत्मा न॑वमः॒ प॒शोरा॑स्या॒ अन्तर॑को॒श उ॒ष्णीषे॑णाऽऽ*वि॒ष्टितं॑
भव॑त्ये॒वमि॑व॒ हि प॒शुरु॑ल्बमि॒व ( ) च॑मे॒व मा॒समि॑वा॒स्थीव॑ यावा॒नेव॑ प॒शुस्त॑मा॒प्त्वाऽव॑ रु॒न्धेय॑स्यैषा॒
य॒ज्ञे प्रा॑यश्चित्तिः॒ क्रिय॑त॒ इष्ट्वा॑ वसी॒यान् भ॑वति ॥ 4

(वर्तयत्याह-न इति-वै नाभ्या-उल्बमिवै-कविःशतिश्च) (A1)

TS 3.4.2.1

आ वा॑यो भूष शुचि॑पा॒ उप॑ नः स॒हस्रं॑ ते नि॒युतो॑ विश्ववार । उपो॑ ते अ॒न्धो म॒घम॑यामि॒ यस्य॑ देव
दधि॑षे पूर्व॑पेयं ॥ आकू॑त्यै त्वा॒ कामा॑य त्वा स॒मृधै॑ त्वा कि॒क्किटा॑ ते मनः॑ प्र॒जाप॑तये स्वाहा॑ कि॒क्किटा॑
ते प्रा॑णं वा॒यवे॑ स्वाहा॑ कि॒क्किटा॑ ते चक्षुः॑ सू॒र्याय॑ स्वाहा॑ कि॒क्किटा॑ ते श्रोत्रं॑ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑ः स्वाहा॑
कि॒क्किटा॑ ते वाचः॑ सर॑स्वत्यै स्वाहा- [ ] 5

TS 3.4.2.2

त्वं तुरी॑या व॒शिनी॑ व॒शाऽसि॑ स॒कृद्यत् त्वा॒ मन॑सा॒ गर्भं॑ आऽश॑यत् । व॒शा त्वं व॒शिनी॑ गच्छ दे॒वान्ध-
स॒त्याः सं॑न्तु यज॑मानस्य॒ कामाः॑ ॥ अ॒जाऽसि॑ रयि॒ष्ठा पृ॑थि॒व्याः सी॑दो॒र्द्धाऽन्तरि॑क्षमुप॑ तिष्ठस्व दि॒वि
ते बृ॒हद्भाः॑ ॥ तन्तुं॑ त॒न्वन् रज॑सो भा॒नुमन्वि॑हि ज्योति॑ष्मतः प॒थो र॑क्ष धि॒या कृ॑तान् ॥ अनु॑ल्ब॒णं
व॑यत् जो॒गुंवा॑मपो॒ मनु॑ ( ) भ॒व ज॒नया॑ दै॒व्यं ज॑नं ॥ मन॑सो ह॒विर॑सि प्र॒जाप॑ते॒र्वर्णो॑ गात्रा॑णां ते
गात्र॑भाजो भूया॑स्म ॥ 6

(सरस्वत्यै स्वाहा - मनु - स्रयोदश च) (A2)

TS 3.4.3.1

इ॒मे वै स॒हाऽऽस्तां॑ ते वा॒युर्व्य॑वा॒त् ते गर्भ॑मदधातां तः सोमः॑ प्राज॑नय-द॒ग्निर॑ग्रसत् स ए॒तं
प्र॒जाप॑तिरा॒ग्नेय-म॒ष्टाक॑पालमपश्यत् तं निर॑वपत् तेनै॒वैना॑म॒ग्नेरधि॑ निर॑क्रीणात् तस्मा॑द॒प्यन्य॑दे॒वत्या॑मा॒लभ॑मान
आ॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालं पु॒रस्ता॑न्निर्व॑पेद॒ग्नेरे॒वैना॑मधि॑ नि॒ष्क्री॑याऽऽल॑भते यद् - [ ] 7

TS 3.4.3.2

वा॒युर्व्य॑वा॒त् तस्मा॑द्-वा॒यव्या॑ यदि॒मे गर्भ॑मदधातां तस्मा॑द्-द्यावा॑पृथि॒व्या यथ॑ सोमः॑ प्राज॑नयद॒ग्निर॑ग्रसत्

तस्मादग्नीषोमीया यदुनयोर्वियत्योर्-वागवदुत् तस्माँथ सारस्वती यत् प्रजापतिरग्रेरधि निरक्रीणात्
तस्माँत् प्राजापत्या सा वा एषा सर्वदेवत्या यदुजा वशा वायव्यामा लभेत भूतिकामो वायुर्वै क्षेपिष्ठा
देवता वायुमेव स्वेन- [ ] 8

TS 3.4.3.3

भागधेयेनोप धावति स एवैनं भूतिं गमयति द्यावापृथिव्यामा लभेत कृषमाणः प्रतिष्ठाकामो दिव
एवास्मै पर्जन्यो वरुषति व्यस्यामोषधयो रोहन्ति समर्द्धुकमस्य सस्यं भवत्यग्नीषोमीयामा लभेत यः
कामयेतान्नवानन्नादः स्यामित्यग्निनैवान्नमव रुन्धे सोमेनान्नाद्य-मन्नवानेवान्नादो भवति सारस्वतीमा
लभेत य - [ ] 9

TS 3.4.3.4

ईश्वरो वाचो वदितोः सन् वाचं नवदेद्-वाग्वै सरस्वती सरस्वतीमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति
सैवास्मिन् वाचं दधाति प्राजापत्यामा लभेत यः कामयेतानभिजितमभि जयेयमिति प्रजापतिः सर्वा
देवता देवताभिरेवा-नभिजितमभि जयति वायव्ययोपाकरोति वायोरेवैनामवरुद्ध्याऽऽलभत आकूत्यै
त्वा कामाय त्वे - [ ] 10

TS 3.4.3.5

त्याह यथायजुरेवैतत् किंकिटाकारं जुहोति किंकिटाकारेण वै ग्राम्याः पशवो रमन्ते प्राऽऽरुण्याः
पतन्ति यत् किंकिटाकारं जुहोति ग्राम्याणां पशूनां धृत्यै पर्यग्नौ क्रियमाणे जुहोति जीवन्तीमेवैनाऽ
सुवर्गं लोकं गमयति त्वं तुरीयां वशिनी वशाऽसीत्याह देवत्रैवैनां गमयति सत्याः संन्तु यजमानस्य
कामा इत्याहैष वै कामो - [ ] 11

TS 3.4.3.6

यजमानस्य यदनाँत् उद्वचं गच्छति तस्मादेवमाँहाऽजाऽसि रयिष्ठेत्याहै ष्वेवैनां लोकेषु प्रतिष्ठापयति

दिवि ते बृहद्भा इत्याह सुवर्ग एवास्मै लोके ज्योतिर् दधाति तन्तुं तन्वन् रजसो भानुमन्विहीत्याहेमानेवास्मै
लोकान् ज्योतिष्मतः करोत्यनुल्बणं वयत् जोगुवामप इत्या- [ ] 12

TS 3.4.3.7

-ह यदेव यज्ञ उल्बणं क्रियते तस्यैवैषा शान्तिर्मनुर्भव जनया दैव्यं जनमित्याह मानव्यो वै
प्रजास्ता एवाऽऽद्याः कुरुते मनसो हविरसीत्याह स्वगाकृत्यै गात्राणां ते गात्रभाजो भूयास्मेत्याहा
ऽऽशिषमेवैतामा शास्ते तस्यै वा एतस्या एकमेवा-देवयजनं यदालब्धायामभ्रो - [ ] 13

TS 3.4.3.8

भवति यदालब्धायामभ्रः स्यादुप्सु वाप्रवेशयेथ सर्वा वा प्रार्जीयाद्यदुप्सु प्रवेशयेद्यश्वेशसं कुर्याथ
सर्वामेव प्रार्जीयादिन्द्रियमेवाऽऽत्मन् धत्ते ते सा वा एषा त्रयाणामेवाव रुद्धा सँवत्सरसदः
सहस्रयाजिनो गृहमेधिनस्त एवैतया यजेरन् तेषामेवैषाऽऽप्ता ॥ 14

(यथ - स्वेन - सारस्वतीमा लभेत यः - कामाय त्वा - कामो - उप इत्य - भ्रो - द्विचत्वारिंशच्च)
(A3)

TS 3.4.4.1

चित्तं च चित्तिश्चाऽऽकूतं चाऽऽकूतिश्च विज्ञातं च विज्ञानं च मनश्च शक्करीश्च दरशश्च पूर्णमासश्च
बृहच्च रथन्तरं च प्रजापतिर्जयानिन्द्राय वृष्णे प्रायच्छदुग्रः पृतनाज्येषु तस्मै विशः समनमन्त सर्वाः
स उग्रः सहि हव्यो बभूवदेवासुराः सँयत्ता आसुन्त्स इन्द्रः प्रजापतिमुपा ( ) धावत् तस्मा एताञ्जयान्
प्रायच्छत् तानंजुहोत् ततो वै देवा असुरानजयन्. यदजयन् तज्जयानां जयत्वः स्पद्धमानेनैते होतव्या
जयत्येव तां पृतनां ॥ 15

(उप - पञ्चविंशतिश्च) (A4)

TS 3.4.5.1

अग्निर्भूतानामधिपतिः समाऽवृत्विन्द्रो ज्येष्ठानां यमः पृथिव्या वायुरन्तरिक्षस्य सूर्योदिवश्चन्द्रमा
नक्षत्राणां बृहस्पतिर्ब्रह्माणो मित्रः सत्यानां वरुणोऽपाः समुद्रः स्रोत्यानामन्नः साम्राज्यानामधिपति
तन्माऽवतु सोम ओषधीनाः सविता प्रसवानाः रुद्रः पशूनां त्वष्टा रूपाणां विष्णुः पर्वतानां मरुतो
गुणानामधिपतयस्ते मावन्तु पितरः पितामहाः परेऽवरे ( ) ततोस्ततामहा इह माऽवत । अस्मिन्
ब्रह्मन्नास्मिन् क्षत्रेऽस्या-मशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन्-कर्मन्त्रस्यां देवहूत्यां ॥ 16

(अवरे - सुप्तदेश च) (A5)

TS 3.4.6.1

देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वन्त तदसुरा अकुर्वन्त ते देवा एतान्भ्यातानानपश्यन्- तान्भ्यातन्वन्त यद्देवानां
कर्माऽऽसीदाद्ध्यन्त तद्यदसुराणां न तदाद्ध्यन्त येन कर्मणेश्चेत् तत्र होतव्या ऋद्धोत्येव तेन
कर्मणा यद्विश्वे देवाः समभरन् तस्मा-दभ्याताना वैश्वदेवायत्-प्रजापतिर्जयान् प्रायच्छत् तस्माज्जयाः
प्राजापत्या - [ ] 17

TS 3.4.6.2

यद्-राष्ट्रभृद्धी राष्ट्रमाऽददत् तद्-राष्ट्रभृताः राष्ट्रभृत्त्वं ते देवा अभ्यातानैरसुरान्भ्यातन्वन्त जयैरजयन्-
राष्ट्रभृद्धी राष्ट्रमाऽददत् यद्देवा अभ्यातानैरसुरान्भ्यातन्वन्त तदभ्यातानानामभ्यातानत्वं यज्जयैरजयन्
तज्जयानां जयत्वं यद्-राष्ट्रभृद्धी राष्ट्रमाऽददत् तद्-राष्ट्रभृताः राष्ट्रभृत्त्वं ततो देवा अभवन् पराऽसुरा
यो भ्रातृव्यवान् स्याथ स ( ) एतान् जुहुयादभ्यातानैरेव भ्रातृव्यान्भ्यातन्तुते जयैर्जयति राष्ट्रभृद्धी
राष्ट्रमा दत्ते भवत्यात्मना पराऽस्य भ्रातृव्यो भवति ॥ 18

(प्राजापत्याः-सौऽष्टा दश च) (A6)

TS 3.4.7.1

ऋताषाड् ऋतधामाऽग्नि-गन्धर्वस्त-स्यौषधयोऽप्सरस ऊर्जो नाम स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्म
क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहा संहितो विश्वसामा सूर्यो गन्धर्व-स्तस्य मरीचयोऽप्सरस
आयुवः सुषुम्नः सूर्य रश्मि-श्चन्द्रमा गन्धर्व-स्तस्य नक्षत्राण्य-प्सरसो बेकुरयोभुज्युः सुपर्णो यज्ञो
गन्धर्व-स्तस्य दक्षिणा अप्सरसं स्तवाः प्रजापति-विश्वकर्मा मनो - [ ] 19

TS 3.4.7.2

गन्धर्वस्तस्यैर्ख सामान्य-प्सरसो वह्नयैषिरो विश्वव्यचा वातो गन्धर्व-स्तस्याऽऽ*पोऽप्सरसो मुदाभुवनस्य
पते यस्यत उपरि गृहा इह च । स नो रास्वाज्यानिः रायस्पोषः सुवीर्यः संवत्सरीणाः स्वस्तिं ॥
परमेष्ठ्यधिपति-मृत्युर् गन्धर्व-स्तस्य विश्वमप्सरसो भुवः सुक्षितिः- सुभूति-भद्रकृत् सुवर्वान् पर्जन्यो
गन्धर्व-स्तस्य विद्युतोऽप्सरसो रुचो दूरे हेतिर-मृडयो - [ ] 20

TS 3.4.7.3

मृत्युर्गन्धर्व-स्तस्य प्रजा अप्सरसो भीरुवश्चरुः कृपण काशी कामो गन्धर्व-स्तस्याधयोऽप्सरसः
शोचयन्तीर्नाम स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहा स नो
भुवनस्य पते यस्यत उपरि गृहा इह च । उरु ब्रह्मणेऽस्मै क्षत्राय महि शर्म यच्छ ॥ 21

(मनो - ऽमृडयः - षट्त्वारिंशच्च) (A7)

TS 3.4.8.1

राष्ट्रकामाय होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो राष्ट्रेणैवास्मै राष्ट्रमव रुन्धे राष्ट्रमेव भवत्यात्मने होतव्या राष्ट्रं वै
राष्ट्रभृतो राष्ट्रं प्रजा राष्ट्रं पशवो राष्ट्रं यच्छ्रेष्ठो भवति राष्ट्रेणैव राष्ट्रमव रुन्धे वसिष्ठः समानानां भवति

ग्रामकामाय होत॒व्यां रा॒ष्ट्रं वै रा॑ष्ट्रभृ॒तो रा॒ष्ट्रः संजा॒ता रा॒ष्ट्रेणै॒वास्मै रा॒ष्ट्रः संजा॒तानव॑ रुन्धे ग्रा॒म्ये - [ ] 22

TS 3.4.8.2

-व भ॑वत्यधि॒देवेने॑ जुहोत्यधि॒देवेन॑ ए॒वास्मै स॑जा॒तानव॑ रुन्धे त ए॒नमव॑रुद्धा उप॑ तिष्ठन्ते रथमु॒ख ओज॑स्कामस्य होत॒व्यां ओजो॑ वै रा॑ष्ट्रभृ॒त ओजो॑ रथ॒ ओज॑सै॒वास्मा ओजो॑ऽव॑ रुन्ध ओज॒स्व्येव॑ भ॑वति यो रा॒ष्ट्रादप॑भूतः स्यात् तस्मै होत॒व्यां याव॑न्तोऽस्य॒ रथाः स्यु॑स्तान् ब्रूयाद् यु॒द्धमि॑ति रा॒ष्ट्रमे॒वास्मै यु॒न॒त्त्या - [ ] 23

TS 3.4.8.3

हु॒तयो॑ वा ए॒तस्या॑क्लृप्ता॒ यस्य॑ रा॒ष्ट्रं न क॑ल्प॒ते स्वर॑थस्य॒ दक्षि॑णं च॒क्रं प्र॑वृ॒ह्य ना॒डीम॑भि जु॒हुया॑दाहु॒तीरे॒वास्य॑ कल्पयति॒ ता अ॑स्य॒ कल्प॑माना रा॒ष्ट्रमनु॑ कल्प॒ते संग्रामे॑ संय॑त्ते होत॒व्यां रा॒ष्ट्रं वै रा॑ष्ट्रभृ॒तो रा॒ष्ट्रे खलु॑ वा ए॒ते व्याय॑च्छन्ते ये सं॒ज्ञामः सं॑य॒न्ति यस्य॑ पूर्॒वस्य॑ जु॒हति॑ स ए॒व भ॑वति जय॑ति तः संग्रामं मा॒न्धुक इ॒ध्मो- [ ] 24

TS 3.4.8.4

भ॑वत्यङ्गा॒रा ए॒व प्र॑ति॒वेष्ट॑माना अ॒मित्रा॑णामस्य॒ सेनां॑ प्रति॒वेष्ट॑यन्ति॒ य उ॒न्माद्ये॑त् तस्मै होत॒व्यां गन्ध॑र्वा॒प्सरसो॑ वा ए॒तमु॒न्माद॑यन्ति॒ य उ॒न्माद्य॑त्ये॒ते खलु॑ वै गन्ध॑र्वा॒प्सरसो॑ यद्रा॑ष्ट्रभृ॒तस्तस्मै॑ स्वाहा॒ ताभ्यः॑ स्वाहेति॒ जुहो॑ति तेनै॒वैना॑ञ्छमयति॒ नैय॑ग्रोध॒ औदु॑म्ब॒र आश्व॑त्थः प्लाक्ष॒ इती॒ध्मो भ॑वत्ये॒ते वै गन्ध॑र्वा॒प्सरसां॑ गृ॒हाः स्व ए॒वैनां॑ - [ ] 25

TS 3.4.8.5

ना॒यत॑ने शमयत्यभि॒चर॑ता प्र॒तिलो॒मः होत॒व्याः प्रा॒णाने॒वास्य॑ प्र॒तीचः॑ प्र॒ति यौ॑ति तं ततो॒ येन॑ केन॒ च स्तृ॑णुते स्वकृ॑त् इरि॒णे जु॑होति प्रद॒रे वै॒तद्वा अ॒स्यै निर॑ऋ॒तिगृ॑हीतं निर॑ऋ॒तिगृ॑हीत ए॒वैनं॑ निर॑ऋ॒त्या

ग्राहयति यद्वाचः क्रूरं तेन वषट् करोति वाच एवैनं क्रूरेण प्रवृश्चति ताजगार्तिमाच्छति यस्य कामयेतान्नाद्य - [ ] 26

TS 3.4.8.6

मा ददीयेति तस्य सभायामुत्तानो निपद्य भुवनस्य पतु इति तृणानि सं गृहीयात् प्रजापतिर्वै भुवनस्य पतिः प्रजापतिनैवास्यान्नाद्यमा दत्त इदमहममुष्या ऽऽ*मुष्यायुणस्यान्नाद्यं हरामीत्याहान्नाद्यमेवास्य हरति षड्भिरहरति षड्वा ऋतवः प्रजापतिनैवास्यान्नाद्यमादायुर्तवौ ऽस्मा अनु प्रयच्छन्ति - [ ] 27

TS 3.4.8.7

यो ज्येष्ठबन्धुरपं भूतः स्यात् तश्स्थलेऽवसाय्य ब्रह्मौदनं चतुः शरावं पृत्त्वा तस्मै होतव्यां वर्षम् वै राष्ट्रभृतो वर्षम् स्थलं वर्षमणैवैनं वर्षम् समानानां गमयति चतुः शरावो भवति दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठति क्षीरे भवति रुचमेवास्मिन् दधात्युद्धरति शृतत्वाय सर्पिष्वान् भवति मेद्ध्यत्वाय चत्वारं आरुषेयाः प्राशन्ति दिशामेव ज्योतिषि जुहोति ॥ 28

(ग्रामी - युनक्ती - धमः - स्व एवैना - नन्नाद्यं - यच्छन्त्ये - कान्न पञ्चाशच्च) (A8)

TS 3.4.9.1

देविका निर्वर्षेत् प्रजाकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसीव खलु वै प्रजाश्छन्दोभिरेवास्मै प्रजाः प्रजनयति प्रथमं धातारं करोति मिथुनी एव तेन करोत्यन्वेवास्मा अनुमतिर्मन्यते राते राका प्र सिनीवाली जनयति प्रजास्वेव प्रजातासु कुह्वा वाचं दधात्येता एव निर्वर्षेत् पशुकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसी - [ ] 29

TS 3.4.9.2

व खलु वै पशवश्छन्दोभिरेवास्मै पशून् प्रजनयति प्रथमं धातारं करोति प्रैव तेन वापयत्यन्वेवास्मा

अनुमतिर्मन्यते राते राका प्र सिनीवाली जनयति पशूनेव प्रजातान् कुह्वीं प्रतिष्ठापयत्येता एव
निर्वपेद्-ग्रामकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसी व खलु वै ग्रामश्छन्दोभिरेवास्मै ग्राम - [ ]
30

TS 3.4.9.3

मव रुन्धे मद्ध्यतो धातारं करोति मद्ध्यत एवैनं ग्रामस्य दधात्येता एव निर्वपेज्ज्योगामयावी
छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि खलु वा एतमभि मन्यन्ते यस्य ज्योगामयति छन्दोभिरेवैनं-मगदं
करोति मद्ध्यतो धातारं करोति मद्ध्यतो वा एतस्याक्लृप्तं यस्य ज्योगामयति मद्ध्यत एवास्य तेन
कल्पयत्येता एव नि - [ ] 31

TS 3.4.9.4

वपेद्यं यज्ञो नोपनमेच्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि खलु वा एतं नोप नमन्ति यं यज्ञो नोपनमति
प्रथमं धातारं करोति मुखत एवास्मै छन्दांसि दधात्युपैनं यज्ञो नमत्येता एव निर्वपेदीजानश्छन्दांसि
वै देविका यातयामानीव खलु वा एतस्य छन्दांसि य ईजान उत्तमं धातारं करो - [ ] 32

TS 3.4.9.5

-त्युपरिष्ठादेवास्मै छन्दांस्ययातयामान्यवं रुन्ध उपैनमुत्तरो यज्ञो नमत्येता एव निर्वपेद्यं मेधा
नोपनमेच्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि खलु वा एतं नोप नमन्ति यं मेधा नोपनमति प्रथमं
धातारं करोति मुखत एवास्मै छन्दांसि दधात्युपैनं मेधा नमत्येता एव निर्वपे - [ ] 33

TS 3.4.9.6

द्रुक्कामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसीव खलु वै रुक् छन्दोभिरेवास्मिन् रुचं दधातिक्षीरे भवन्ति
रुचमेवास्मिन् दधति मद्ध्यतो धातारं करोति मद्ध्यत एवैनं रुचो दधातिगायत्री वा अनुमतिस्त्रिष्टुगाका
जगती सिनीवाल्यानुष्टुप् कुहूर्द्धाता वषट्कारः पूर्वपक्षो राकाऽपरपक्षः कुहूरमावास्यां सिनीवाली पौर्णमास्यनुमतिश्चन्द्र

धाताऽष्टौ - [ ] 34

TS 3.4.9.7

वसवोऽष्टाक्षरा गायत्र्येकादश रुद्रा एकादशाक्षरा त्रिष्टुब् द्वादशाऽऽदित्या द्वादशाक्षरा जगती प्रजापतिरनुष्टुब् धाता वषट्कार एतद्वै देविकाः सर्वाणि च छन्दांसि सर्वाश्च देवता वषट्कारस्ता यथ सह सर्वा निर्वपेदीश्वरा एनं प्रदहो द्वे प्रथमे निरुप्य धातुस्तृतीयं निर्वपेत् तथो एवोत्तरे निर्वपेत् तथैनं न प्रदहन्त्य ( ) थो यस्मै कामाय निरुप्यन्ते तमेवाऽऽभिरुपाऽऽप्नोति ॥ 35

(पशुकामश्छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि-ग्रामं-कल्पयत्येता एव निरुत्तमन्धातारं करोति - मेधा नमत्येता एव निर्वपे - दुष्टौ - दहन्ति - नव च) (A9)

TS 3.4.10.1

वास्तोष्पते प्रति जानी ह्यस्मान्ध्र स्वावेशो अनमीवो भवानः । यत् त्वेमहे प्रतितन्नो जुषस्व शन्न एधि द्विपदे शञ्चतुष्पदे ॥ वास्तोष्पते शृगमया सः सदाते सक्षीमहि रण्वया गातुमत्या । आवः क्षेमं उत योगे वरन्नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदानः ॥ यथ सायं प्रातरग्निहोत्रं जुहोत्याहुतीष्टका एव ता उप धत्ते - [ ] 36

TS 3.4.10.2

यजमानोऽहोरात्राणि वा एतस्येष्टका य आहिताग्निर्यथ सायं प्रातर्जुहोत्यहोरात्राण्येवा ऽऽस्वेष्टकाः कृत्वोप धत्ते दशं समानत्रं जुहोति दशाक्षरा विराड् विराजमेवाऽऽस्वेष्टकां कृत्वोप धत्तेऽथो विराज्येव यज्ञमाप्नोति चित्यश्चित्योऽस्य भवति तस्माद्यत्र दशोषित्वा प्रयाति तद्-यज्ञास्त्ववास्त्वेव तद्यत् ततोऽर्वाचीनः - [ ] 37

TS 3.4.10.3

रुद्रः खलु वै वास्तोष्पतिर्यदहुत्वा वास्तोष्पतीयं प्रयायाद् रुद्र एनं भूत्वाऽग्निरनूत्थाय हन्याद्वास्तोष्पतीयं जुहोति भागधेयेनैवैनं शमयति नाऽऽर्तिमाच्छति यजमानो यद्युक्ते जुहुयाद्यथा प्रयाते वास्तावाहुतिं जुहोति तादृगेव तद्यद्युक्ते जुहुयाद्यथा क्षेम आहुतिं जुहोति तादृगेव तदहुतमस्य वास्तोष्पतीयं स्या - [ ] 38

TS 3.4.10.4

दक्षिणो युक्तो भवति सव्योऽयुक्तोऽथ वास्तोष्पतीयं जुहोत्युभयमेवाऽ करपरिवर्गमेवैनं शमयति यदेकया जुहुयाद्विहोमं कुर्यात् पुरोऽनुवाक्यां मनूच्य याज्यया जुहोति सदेवत्वाय यद्धुत आदुद्ध्याद् रुद्रं गृहानन्वारोहयेद्-यदवक्षाणान्यसं प्रक्षाप्य प्रयायाद्यथा यज्ञवेशसं वाऽऽदहनं वा तादृगेव तदयन्ते योनिर्ऋत्विय इत्यरण्योः समारोहय - [ ] 39

TS 3.4.10.5

-त्येष वा अग्रेयोनिः स्व एवैनं योनौ समारोहयत्यथो खल्वाहुयदरण्योः समारूढो नश्येदुदस्याग्निः सीदेत् पुनराधेयः स्यादिति या ते अग्ने यज्ञियां तनूस्तयेह्यारोहेत्यात्मन्त्समारोहयते यजमानो वा अग्रेयोनिः स्वायामेवैनं योन्यां समारोहयते ॥ 40

(धत्ते-ऽर्वाचीनं -स्याथ-समारोहयति -पञ्चचत्वारिंशच्च) (A10)

TS 3.4.11.1

त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि देव दाशुषे । कविर्गृहपतिर्युवा ॥ हव्यवाडग्निरजरः पिता नो विभुर्विभावा सुदृशीको अस्मे । सुगारुहपत्याः समिषो दिदीह्यस्मद्रियख्सं मिमीहि श्रवांसि ॥ त्वं च सोम नो वशो जीवातुं न मरामहे । प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः ॥ ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणां । श्येनो गृद्धाणां स्वधिति र्वनानां सोमः - [ ] 41

TS 3.4.11.2

पुवित्रमत्येति रेभन् ॥ आ विश्वदेवः सत्पतिः सूक्तैरद्या वृणीमहे । सत्यसंवः सवितारं ॥
 आसत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यञ्च । हिरण्ययेन सविता रथेनाऽऽ* देवोयाति भुवना
 विपश्यन् ॥ यथा नो अदितिः कर्तु पश्चे नृभ्यो यथा गवे । यथा तोकाय रुद्रियं ॥ मा नस्तोके
 तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा- [ ] 42

TS 3.4.11.3

नो अश्वेषु रीरिषः । वीरान् मानो रुद्र भामितो वधीरुहविष्मन्तो नमसा विधेम ते ॥ उदप्रुतो न वयो
 रक्षमाणा वावदतो अभ्रियस्येव घोषाः । गिरिभ्रजो नोर्मयो मदन्तो बृहस्पतिमभ्यर्का अनावन् ॥
 हःसैरिव सखिभिर्वावदद्भिरश्मन्- मयानि नहना व्यस्यन् । बृहस्पतिरभिकनिर्कदद्वा उत प्रास्तौदुच्चं
 विद्वाः अगायत् ॥ एन्द्रं सानसिः रुयिः - [ ] 43

TS 3.4.11.4

सजित्वानः सदासहं । वरुषिष्ठमृतये भर ॥ प्र संसाहिषे पुरुहूत शत्रून् ज्येष्ठस्ते शुष्मं इह रातिरस्तु
 । इन्द्राऽऽ* भरु दक्षिणेना वसूनि पतिः सिन्धूनामसि रेवतीनां ॥ त्वः सुतस्य पीतये सद्यो वृद्धो
 अजायथाः । इन्द्र ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो ॥ भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणा महान् भुवो विश्वेषु सर्वनेषु यज्ञियः
 । भुवो नृःश्च्यौत्नो विश्वस्मिन् भरे ज्येष्ठश्च मन्त्रो - [ ] 44

TS 3.4.11.5

विश्वचरुषणे ॥ मित्रस्य चरुषणीधृतः श्रवो देवस्य सानसिं । सत्यं चित्र श्रवस्तमं ॥ मित्रो
 जनान् यातयति प्रजानन् मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्यां । मित्रः कृष्टीरनिमिषाऽभि चष्टे सत्याय हव्यं
 घृतवद्-विधेम ॥ प्रसमित्र मर्तो अस्तु प्रयस्वान्, यस्त आदित्य शिक्षति व्रतेन । न हन्यते न
 जीयते त्वोतो नैनमःहो अश्रोत्यन्तितो न दूरात् ॥ य- [ ] 45

TS 3.4.11.6

च्चिद्धि ते विशो यथा प्रदेव वरुण व्रतं । मिनीमसि द्यविद्यवि ॥ यत् किञ्चेदं वरुण दैव्ये जनेऽभिद्रोहं
मनुष्याश्चरामसि । अचिन्तयत् तव धर्मा युयोपिममा नस्तस्मा देनसो देव रीरिषः ॥ कित्वासो
यद्रिं रिपुर्न दीवि यद्वा घा सत्य मुतयन्न विद्म । सर्वा ता विष्य शिथिरे ( ) वं देवाथा ते स्याम
वरुण प्रियासः ॥ 46

(सोमो-गोषु मा- रयिं - मन्त्रो -य-च्छिथिरा-सप्त च) (A11)

praSna korvai with starting padams of 1 to 11 anuvAkams :-

(वि वा एतस्या - ऽऽवायो - इमे वै - चित्तञ्चा - ऽग्निर्भूतानां - देवा वा अभ्याताना - नृताषाड् -
राष्ट्रकामाय - देविका - वास्तौष्पते - त्वमग्ने बृह - देकादश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jCAtis :-

(वि वा एतस्ये - त्याह - मृत्युर्गन्धर्वो - ऽव रुन्धे मद्भ्यत - स्त्वमग्ने बृहथ - षट्त्वारिंशत्)

first and last padam of Fourth praSnam of kANDam 3 :-

(वि वा एतस्य - प्रियासः)

॥ हरिः ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां तृतीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः ॥

3.5 तृतीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः - इष्टिशेषाभिधानं

TS 3.5.1.1

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तादुन्-मद्ध्यतः पौर्णमासी जिगाय । तस्यान् देवा अधि सँवसन्त उत्तमे
नाकं इह मादयन्तां ॥ यत्ते देवा अदधु भागधेयममावास्ये सँवसन्तो महित्वा । सानो यज्ञं पिपृहि
विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरं ॥ निवेशनी सङ्गमनी वसूनां विश्वा रूपाणि वसून्त्यावेशयन्ती ।
सहस्रपोषः सुभगा रराणा सा न आगन् वर्यसा - [ ] 1

TS 3.5.1.2

सँविदाना ॥ अग्नीषोमौ प्रथमौ वीर्येण वसून् रुद्रानादित्यानिह जिन्वतं । माद्ध्यः हि पौर्णमासं जुषेथां
ब्रह्मणा वृद्धौ सुकृतेन सातावथाऽस्मभ्यः सहवीराः रयिं नि यच्छतं ॥ आदित्याश्चाङ्गिरसश्चाग्नीनाऽदधत्
ते दंश् शपूर्णमासौ प्रैप्सन् तेषामङ्गिरसां निरुप्तः हविरासीदथाऽऽदित्या एतौ होमावपश्यन् तावजुहवुस्ततो
वै ते दंश् शपूर्णमासौ - [ ] 2

TS 3.5.1.3

पूर्व आ ऽलभन्त दंश् शपूर्णमासा-वालभमान एतौ होमौ पुरस्ताज्जुहुयाथ साक्षादेव दंश् शपूर्णमासावा
लभते ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै दंश् शपूर्णमासावा लभेत य एनयोरनु-लोमञ्च प्रतिलोमञ्च विद्यादित्यमावास्याया
ऊर्द्धं तदनुलोमं पौर्णमास्यै प्रतीचीनं तत् प्रतिलोमं यत् पौर्णमासीं पूर्वामालभेत प्रतिलोममेनावा
लभेता-मुमपक्षीयमाण-मन्वप - [ ] 3

TS 3.5.1.4

क्षीयेत सारस्वतौ होमौ पुरस्ताज्जुहुयादमावास्या वै सरस्वत्यनुलोम-मेवैनावा लभते ऽमुमाप्यायमानमन्वा
प्यायत आग्नावैष्णव-मेकादशकपालं पुरस्तान्निर्वपेथ सरस्वत्यै चरुः सरस्वते द्वादशकपालं यदाग्नेयो
भवत्यग्निर्वै यज्ञमुखं यज्ञमुखमेवर्द्धि पुरस्ताद्-धत्ते यद्वैष्णवो भवति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञमेवाऽऽरभ्य

प्रतनुते सरस्वत्यै ( ) चरुर्भवति सरस्वते द्वादशकपालोऽमावास्यां वै सरस्वती पूर्णमासः सरस्वान् तावेव साक्षादा रभत ऋद्धोत्याभ्यां द्वादशकपालः सरस्वते भवति मिथुनत्वाय प्रजात्यै मिथुनौ गावौ दक्षिणा समृद्धयै ॥ 4

(वर्चसा - वै ते दशपूर्णमासा - वप - तनुते सरस्वत्यै - पञ्चविंशतिश्च) (A1)

TS 3.5.2.1

ऋषयो वा इन्द्रं प्रत्यक्षं नापश्यन् तं वसिष्ठः प्रत्यक्षमपश्यथ सौऽब्रवीद्ब्राह्मणं ते वक्ष्यामि यथा त्वत्पुरोहिताः प्रजाः प्रजनिष्यन्तेऽथ मेतरेभ्य ऋषिभ्यो मा प्रवोच इति तस्मा एतान्धस्तोम- भागानब्रवीत् ततो वसिष्ठपुरोहिताः प्रजाः प्राजायन्त तस्माद्वासिष्ठो ब्रह्मा कार्यः प्रैव जायते रश्मिरसि क्षयाय त्वा क्षयं जिन्वे - [ ] 5

TS 3.5.2.2

-त्याह देवा वै क्षयो देवेभ्य एव यज्ञं प्राऽऽ*ह प्रेतिरसि धर्माय त्वा धर्मं जिन्वेत्याह मनुष्या वै धर्मो मनुष्येभ्य एव यज्ञं प्राऽऽ*हान्वितिरसि दिवे त्वा दिवं जिन्वेत्याहैभ्य एव लोकेभ्यो यज्ञं प्राऽऽ*हविष्टम्भोऽसि वृष्ट्यै त्वा वृष्टिं जिन्वेत्याह वृष्टिमेवाव - [ ] 6

TS 3.5.2.3

रुन्धे प्रवाऽस्यनुवाऽसीत्याह मिथुनत्वायोशिगंसि वसुभ्यस्त्वा वसूञ्जिन्वेत्याहष्टौ वसव एकादश रुद्रा द्वादशाऽऽ*दित्या एतावन्तो वै देवास्तेभ्य एव यज्ञं प्राऽऽ*हौजोऽसि पितृभ्यस्त्वा पितृन् जिन्वेत्याह देवानेव पितृननु सन्तनोति तन्तुरसि प्रजाभ्यस्त्वा प्रजा जिन्वे - [ ] 7

TS 3.5.2.4

-त्याह पितृनेव प्रजा अनु सन्तनोति पृतनाषाडसि पशुभ्यस्त्वा पशूञ्जिन्वेत्याह प्रजा एव पशूननु

सन्तनोतिरेवदस्यो-षधीभ्यु स्त्वौषधी-जिन्वेत्याहौषधीष्वेव पशून् प्रतिष्ठापयत्यभिजिदसि युक्तग्रावेन्द्राय त्वेन्द्रं जिन्वेत्याहभिजित्या अधिपतिरसि प्राणाय त्वा प्राणं - [ ] 8

TS 3.5.2.5

जिन्वेत्याह प्रजास्वेव प्राणान् दधाति त्रिवृदसि प्रवृदसीत्याह मिथुनत्वाय सश्रोहोऽसि नीरोहोऽसीत्याह प्रजात्यै वसुकोऽसि वेषश्रिरसि वस्यष्टिरसीत्याह प्रतिष्ठित्यै ॥ 9

(जिन्वेत्य - वं - प्रजा जिन्व - प्राणन् - त्रिशच्च) (A2)

TS 3.5.3.1

अग्निना देवेन पृतना जयामि गायत्रेण छन्दसा त्रिवृता स्तोमेन रथन्तरेण साम्ना वषट्कारेण वज्रेण पूर्वजान् भ्रातृव्यानधरान् पादयाम्यवैनान् बाधे प्रत्येनानुदेऽस्मिन् क्षयेऽस्मिन् भूमिलोके योऽस्मान् द्वेष्टि यच्च वयं द्विष्मो विष्णोः क्रमेणाऽत्येनान् क्रामामीन्द्रेण देवेन पृतना जयामि त्रैष्टुभेन छन्दसा पञ्चदशेन स्तोमेन बृहता साम्ना वषट्कारेण वज्रेण - [ ] 10

TS 3.5.3.2

सहजान् विश्वेभिर्देवेभिः पृतना जयामि जागतेन छन्दसा सप्तदशेन स्तोमेन वामदेव्येन साम्ना वषट्कारेण वज्रेणा परजानिन्द्रेण सयुजो वयं सांसह्यामं पृतन्यतः । घ्नन्तो वृत्राण्यप्रति । यत्ते अग्ने तेजस्तेनाहं तेजस्वी भूयासं यत्ते अग्ने वर्चस्तेनाहं वर्चस्वी भूयासं यत्ते अग्ने हरस्तेनाहं हरस्वी भूयासं ॥ 11

(बृहता साम्ना वषट्कारेण वज्रेण - षट्त्वारिंशच्च) (A3)

TS 3.5.4.1

ये देवा यज्ञह्नो यज्ञमुषः पृथिव्यामद्भ्यासन्ते । अग्निर्मा तेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयं ॥ आऽगन्म मित्रावरुणा वरेण्या रात्रीणां भागो युवयोर्यो अस्ति । नार्कं गृह्णानाः सुकृतस्य लोके तृतीये पृष्ठे अधि रोचने दिवः ॥ ये देवा यज्ञह्नो यज्ञमुषोऽन्तरिक्षेऽद्भ्यासन्ते । वायुर्मा तेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयं ॥ यास्ते रात्रीः सवित - [ ] 12

TS 3.5.4.2

-देवयानीरन्तरा द्यावापृथिवी वियन्ति । गृहैश्च सर्वैः प्रजया न्वग्रे सुवो रुहाणास्तरता राजांसि ॥ ये देवा यज्ञह्नो यज्ञमुषो दिव्यद्भ्यासन्ते । सूर्यो मा तेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयं ॥ येनेन्द्राय समभरः पयांस्युत्तमेन हविषा जातवेदः । तेनाऽग्रे त्वमुत वद्वयेमः संजातानाः श्रेष्ठ्य आ धेह्येनं ॥ यज्ञह्नो वै देवा यज्ञमुषः - [ ] 13

TS 3.5.4.3

सन्ति त एषु लोकेष्वासत आददाना विमश्राना यो ददाति यो यजते तस्य । ये देवा यज्ञह्नः पृथिव्यामद्भ्यासन्ते ये अन्तरिक्षे ये दिवीत्याहेमानेव लोकास्तीर्त्वा सगृहः सपशुः सुवर्गं लोकमेत्यप वै सोमेनेजानाद्देवतांश्च यज्ञश्च क्रामन्त्याग्रेयं पञ्चकपालमुदवसानीयं निर्वपेदग्निः सर्वा देवताः - [ ]

14

TS 3.5.4.4

पाङ्क्तो यज्ञो देवतांश्चैव यज्ञञ्चाव रुन्धेगायत्रो वा अग्निर्गायत्रं छन्दास्तं छन्दसा व्यर्द्धयति यत् पञ्चकपालं करोत्यष्टाकपालः काय्योऽष्टाक्षरा गायत्री गायत्रोऽग्निर्गायत्रं छन्दाः स्वेनैवैनं छन्दसा समर्द्धयति पङ्क्त्यौ याज्यानुवाक्ये भवतः पाङ्क्तो यज्ञस्तेनैव यज्ञान्नैति ॥ 15

(सवित-देवा यज्ञमुषः - सर्वा देवता - स्त्रिचत्वारिंशच्च) (A4)

TS 3.5.5.1

सूर्यो॑ मा दे॒वो दे॒वेभ्यः॑ पातु वा॒युरन्तरिक्षा॑द्-यज॑मानोऽग्नि॑मा॒ पातु चक्षु॑षः । सक्ष॑ शूष॑ सवि॑तुर्विश्व॑चर॑षण
ए॒तेभिः॑ सोम॑ नाम॑भिर्विधेम ते तेभिः॑ सोम॑ नाम॑भिर्विधेम ते ॥ अ॒हं प॒रस्ता॑द्-ह॒मवस्ता॑द्द॒हं ज्योति॑षा
वि तमो॑ ववार । यद॒न्तरिक्षं॑ तदु॑ मे पि॒ताऽभू॑द्द॒हः सूर्य॑मु॒भयतो॑ दद॒र॒शाहं॑ भू॒या समुत्त॑मः स॒मानाना॑
- [ ] 16

TS 3.5.5.2

मा स॑मु॒द्रा-दाऽन्तरिक्षा॑त्-प्र॒जाप॑तिरु॒दधिं च्या॑वया॒तीन्द्रः॑ प्र॒स्रौतु म॒रुतो॑ वर॑षय॒न्तून्मभय॑ पृथि॒र्वीं
भिन्धी॑दं दि॒व्यं नभः॑ । उ॒द्रो दि॒व्यस्य॑ नो दे॒हीशा॑नो वि॒सृजा॑ द॒तिं ॥ प॒शवो॑ वा ए॒ते यदा॑दित्य ए॒ष
रु॒द्रो यदु॑ग्निर॒ोषधीः॑ प्रा॒स्याग्रा॑वा॒दित्यं जु॑होति रु॒द्रादे॒व प॒शून्तर्द॑धा॒त्यथो ओष॑धी॒ष्वेव प॒शून् - [ ] 17

TS 3.5.5.3

प्रति॑ष्ठापयति क॒विर्य॑ज्ञस्य॒ वित॑नोति पन्थां॒ नाक॑स्य पृ॒ष्ठे अ॒धि रोच॑ने दि॒वः । येन॑ ह॒व्यं वह॑सि॒ यासि॑
दू॒त इ॒तः प्र॑चे॒ता अ॒मुतः॑ स॒नीयान् ॥ यास्ते॑ वि॒श्वाः॑ स॒मिधः॑ स॒न्त्यग्ने॒याः पृथि॑व्यां ब॒रुहि॑षि॒ सूर्ये॑
याः । तास्ते॑ गच्छ॒न्त्वाहु॑तिं घृ॒तस्य॑ दे॒वाय॑ते यज॑मानाय॒ शर्म ॥ आ॒शासा॑नः सु॒वीर्य॑स् रा॒यस्पोष॑स्
स्वश्चि॑यं । बृ॒हस्प॑ति॒ना रा॒या स्व॒गाकृ॑तो॒ मह्यं॑ यज॑मानाय ( ) तिष्ठ ॥ 18

(स॒मानाना॑-मोष॑धी॒ष्वेव प॒शून् - मह्यं॑ यज॑माना - यैक॑ञ्च) (A5)

TS 3.5.6.1

सं त्वा॑ न॒ह्यामि॑ प॒यसा॑ घृ॒तेन॑ सं त्वा॑ न॒ह्याम्य॑प ओष॑धीभिः । सं त्वा॑ न॒ह्यामि॑ प्र॒जया॑ऽह॒मद्य॑ सा
दी॒क्षिता॑ स॒नवो॑ वाज॑म॒स्मे ॥ प्रै॒तु ब्र॒ह्मण॑स्प॒त्नी वेदि॑र्व॒र्णेन॑ सीदतु । अथा॒हम॑नु॒का॒मिनी॑ स्वे लो॒के
वि॒शा इ॒ह ॥ सु॒प्रज॑स॒स्त्वा व॒यस् सु॒पत्नी॑रुप॑ सेदिम । अ॒ग्ने स॒पत्न॑द॒म्भं न॒मद॑ब्धासो अ॒दाभ्यं॑ ॥
इ॒मं वि॒ष्यामि॑ वरु॑णस्य॒ पाशं॑ - [ ] 19

TS 3.5.6.2

यमबद्धीत सविता सुकेतः । धातुश्च योनौ सुकृतस्य लोके स्योनं मे सह पत्यां करोमि ॥प्रेह्युदेह्युतस्य
वामीरन्वग्निस्तेऽग्रं नयत्वदिर्तिर्मद्वयं ददताः रुद्रावसृष्टाऽसि युवा नाम मा मा हिःसीर्वसुभ्यो रुद्रेभ्यं
आदित्येभ्यो विश्वेभ्यो वो देवेभ्यः पन्नेजनीर्गृह्णामि यज्ञाय वः पन्नेजनीः सादयामि विश्वस्य ते
विश्वावतो वृष्णिंयावत् - [ ] 20

TS 3.5.6.3

स्तवाग्ने वामीरनुं सुदंशि विश्वा रेतांसि धिषीयाऽगन् देवान्. यज्ञो नि देवीर्देवेभ्यो यज्ञमंशिषन्नास्मिन्ध
सुन्वति यजमान आशिषः स्वाहाकृताः समुद्रेष्ठा गन्धर्वमार्तिष्ठितानु । वातस्य पत्मन्निड ईडिताः
॥ 21

(पाशं - वृष्णिंयावत् - स्त्रिंशच्च) (A6)

TS 3.5.7.1

वृषद्वारो वै गायत्रियै शिरोऽछिन्त तस्यै रसः पराऽपतथ स पृथिवीं प्राविशत्स खंदिरोऽभवद्यस्य
खादिरः सुवो भवति छन्दसामेव रसेनाव द्यति सरसा अस्याऽऽहुतयो भवन्ति तृतीयस्यामितो
दिवि सोम आसीत् तं गायत्र्याऽहरत् तस्य पूर्णमच्छिद्यत् तत् पूर्णोऽभवत् तत् पूर्णस्य पूर्णत्वं
यस्य पूर्णमयी जुहू - [ ] 22

TS 3.5.7.2

भवति सौम्या अस्याऽऽहुतयो भवन्ति जुषन्तेऽस्य देवा आहुतीर्देवा वै ब्रह्मन्नावदन्त तत् पूर्ण
उपाऽशृणोथ सुश्रवा वै नाम यस्य पूर्णमयी जुहूर्भवति न पापः श्लोकः शृणोति ब्रह्म वै पूर्णो
विण्मरुतोऽन्नं विण्मारुतोऽश्वत्थो यस्य पूर्णमयी जुहूर्भवत्याश्वत्थ्युपभृद् ब्रह्मणैवान्नमव रुन्धेऽथो

ब्रह्म - [ ] 23

TS 3.5.7.3

-व विश्वद्व्यूहति राष्ट्रं वै पर्णो विडंश्चत्थो यत् पर्णमयी जुहूर्भवत्या-श्चत्थ्युपभृद्-राष्ट्रमेव विश्वद्व्यूहति
प्रजापतिर्वा अंजुहोथ सा यत्राऽऽ*हुतिः प्रत्यतिष्ठत् ततो विकङ्कत् उदतिष्ठत् ततः प्रजा असृजत्
यस्य वैकङ्कती ध्रुवा भवन्ति प्रत्यवास्या ऽऽ*हुतयस्तिष्ठन्त्यथो प्रैव जायत एतद्वै सुचाः ( ) रूपं
यस्यैवः रूपाः सुचो भवन्ति सर्वाण्येवैनः रूपाणि पशूनामुपतिष्ठन्ते नास्याप-रूपमात्मज्जायते ॥

24

(जुहू - रथो ब्रह्म - सुचाः - सप्तदश च) (A7)

TS 3.5.8.1

उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं गृह्णामि दक्षाय दक्षवृधे रातं देवेभ्योऽग्नि
जिह्वेभ्यस्त्वर्तायुभ्य इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यो वातापिभ्यः पर्जन्यात्मभ्यो दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा
पृथिव्यै त्वाऽपेन्द्र द्विषतो मनोऽप जिज्यासतो जह्याप यो नोऽरातीयति तं जहि प्राणाय त्वाऽपानाय
त्वा व्यानाय त्वा सुते त्वाऽसते त्वाऽद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो ( ) विश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्यो यतः प्रजा अक्स्विद्रा
अजायन्त तस्मै त्वा प्रजापतये विभूदावृन्ने ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं जुहोमि ॥ 25

(ओषधीभ्य - श्वतुर्दश च) (A8)

TS 3.5.9.1

यां वा अद्भ्युश्च यजमानश्च देवतामन्तरितस्तस्या आ वृश्च्येते प्राजापत्यं दधिग्रहं गृह्णीयात् प्रजापतिः
सर्वा देवता देवताभ्य एव निहुवाते ज्येष्ठो वा एष ग्रहाणां यस्यैष गृह्यते ज्यैष्ठ्यमेव गच्छति सर्वासां
वा एतद्देवतानां रूपं यदेष ग्रहो यस्यैष गृह्यते सर्वाण्येवैनः रूपाणि पशूनामुपतिष्ठन्त उपयामगृहीतो

- [ ] 26

TS 3.5.9.2

-ऽसि प्रजापतये त्वा ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं गृह्णीमीत्याह ज्योतिरेवैनं॑ समानानां॑ करोत्यग्नि-
जिह्वेभ्यस्त्वर्तायुभ्य इत्याहैतावतीर्वै देवतास्ताभ्य एवैनं॑ सर्वाभ्यो गृह्णात्येन्द्र द्विषतो मन इत्याह
भ्रातृव्यापनुत्यै प्राणाय त्वाऽपानाय त्वेत्याह प्राणानेव यजमाने दधाति तस्मै॑ त्वा प्रजापतये
विभूदावन्ने ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं जुहोमी - [ ] 27

TS 3.5.9.3

-त्याह प्रजापतिः सर्वा देवताः सर्वाभ्य एवैनं॑ देवताभ्यो जुहोत्याज्यग्रहं गृह्णीयात् तेजस्कामस्य तेजो
वा आज्यं तेजस्व्येव भवति सोमग्रहं गृह्णीयाद्-ब्रह्मवर्चस्कामस्य ब्रह्मवर्चसं॑ वै सोमो ब्रह्मवर्चस्येव
भवति दधिग्रहं गृह्णीयात् पशुकामस्योर्ग्वै दध्यूर्कं पशवं ऊर्जेवास्मा ऊर्जं॑ पशूनवं रुन्धे ॥ 28

(उपयामगृहीतो - जुहोमि - त्रिचत्वारिंशच्च) (A9)

TS 3.5.10.1

त्वे क्रतुमपि वृञ्जन्ति विश्वे द्विर्यदेते त्रि-र्भवन्त्यूमाः॑ । स्वादोः स्वादीयः स्वादुनां सृजा समतं ऊ पु
मधु मधुनाऽभि योधि । उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः प्रजापतये त्वा
॥ प्राणग्रहान् गृह्णात्येतावद्वा अस्ति यावदेते ग्रहाः स्तोमाश्चन्दांसि पृष्ठानि दिशो यावदेवास्ति त
- [ ] 29

TS 3.5.10.2

-दवं रुन्धे ज्येष्ठा वा एतान् ब्राह्मणाः पुरा विदामक्रन् तस्मात् तेषां॑ सर्वा दिशोऽभिजिता अभूवन्.
यस्यै ते गृह्यन्ते ज्यैष्ठ्यमेव गच्छत्यभि दिशो जयति पञ्च गृह्यन्ते पञ्च दिशः सर्वास्वेव दिक्ष-

वृद्धुवन्ति नवनव गृह्यन्ते नव वै पुरुषे प्राणाः प्राणानेव यजमानेषु दधति प्रायणीये चोदयनीये च गृह्यन्ते प्राणा वै प्राणग्रहाः - [ ] 30

TS 3.5.10.3

प्राणैरेव प्रयन्ति प्राणैरुद्यन्ति दशमेऽहन् गृह्यन्ते प्राणा वै प्राणग्रहाः प्राणेभ्यः खलु वा एतत् प्रजा यन्ति यद्वामदेव्यं योनेश्च्यवते दशमेऽहन् वामदेव्यं योनेश्च्यवते यद् दशमेऽहन् गृह्यन्ते प्राणेभ्य एव तत् प्रजा नयन्ति ॥ 31

(तत् - प्राणग्रहाः - सप्तविंशच्च) (A10)

TS 3.5.11.1

प्र देवन्देव्या धिया भरता जातवेदसं । हव्या नो वक्षदानुषक् ॥ अयमुष्य प्रदेवयुरहोता यज्ञाय नीयते । रथो न योरभीवृतो घृणीवान् चेतति त्मना ॥ अयमग्निरुष्यत्यमृतादिव जन्मनः । सहसश्चिथ् सहीयान् देवो जीवातवे कृतः ॥ इडायास्त्वा पदे वयं नाभां पृथिव्या अधि । जातवेदो नि धीमह्यग्रे हव्याय वोढवे ॥ 32

TS 3.5.11.2

अग्ने विश्वेभिः स्वनीक देवैरूर्णावन्तं प्रथमः सीदु योनिं । कुलायिनं घृतवन्तः सवित्रे यज्ञं नय यजमानाय साधु ॥ सीदं होतुः स्व उ लोके चिकित्वान्त्सादया यज्ञं सुकृतस्य योनौ । देवावीर्देवान् हविषा यजास्यग्रे बृहद्-यजमाने वयो धाः ॥ नि होता होतृषदने विदानस्त्वेषो दीदिवाः असदथ सुदक्षः । अदब्धव्रत-प्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रं भुरः शुचिंजिह्वो अग्निः ॥ त्वं दूतस्त्व - [ ] 33

TS 3.5.11.3

मुं नः पर॒स्पास्त्वं॑ वस्य॒ आ वृ॑षभ प्रणे॒ता । अ॒ग्ने तो॑कस्य॒ न॒स्तने॑ त॒नूना॒मप्र॑युच्छन् दी॒द्यद्वो॑धि गो॒पाः
॥ अ॒भि त्वा॑ दे॒व स॒वित॒रीशा॑नं॒ वा॒र्याणां॑ । सदा॑ऽवन् भा॒गमी॑महे ॥ म॒ही द्यौः पृ॑थि॒वी च॑न इ॒मं
य॒ज्ञं मि॑मिक्षतां । पि॒पृतां॑ नो॒ भरी॑मभिः ॥ त्वा॒म॒ग्ने पु॒ष्के॒राद॑द्ध्यथ॒र्वा नि॑रमन्थत । मू॒र्द्धो वि॒श्वस्य॑
वा॒घतः॑ ॥ तमुं - [ ] 34

TS 3.5.11.4

त्वा द॒द्ध्यद्दु॒षिः पु॒त्र ई॒धे अ॒थर्व॑णः । वृ॒त्रह॑णं॒ पु॒रन्द॑रं ॥ तमुं त्वा पा॒थ्यो वृ॒षा समी॑धे दस्यु॒हन्त॑मं
। ध॒नं ज॒यः र॒णे॒रणे॑ ॥ उ॒त ब्रु॑वन्तु ज॒न्तव॑ उ॒द॒ग्निर्वृ॑त्रहाऽज॒नि । ध॒नं ज॒यो र॒णे॒रणे॑ ॥ आ यः
ह॒स्ते न॒ खा॒दिनः॑ शि॒शुं जा॑तं न बिभ्र॑ति । वि॒शाम॑ग्निः स्व॒द्ध॒रं ॥ प्र॒दे॒वं दे॒ववी॑तये॒ भर॑ता वसु॒वित्त॑मं
। आ॒स्वे यो॒नौ नि॑ षी॒दतु॑ ॥ आ - [ ] 35

TS 3.5.11.5

जा॒तं जा॒तवे॑दसि प्रि॒यः शि॑शी॒ताऽति॑थिं । स्यो॒न आ गृ॑हप॒तिं ॥ अ॒ग्निना॑ऽग्निः समि॑द्ध्यते क॒विर्गृ॑हप॒तिर्यु॑वा
। ह॒व्य॒वाड् जु॒ह्वी॒स्यः ॥ त्वः॑ ह्य॒ग्ने अ॒ग्निना॑ वि॒प्रो वि॒प्रेण॑ सन्थ॒सता॑ । स॒खा स॒ख्यां समि॑द्ध्यसै
॥ तं म॑र्जयन्त सु॒क्रतुं॑ पु॒रोया॑वा॒नमा॑जिषुं । स्वे॒षु क्ष॑ये॒षु वा॒जिनं॑ ॥ य॒ज्ञेन॑ य॒ज्ञम॑यजन्त दे॒वास्ता॑नि
ध॒र्माणि॑ प्रथ॒मान्या॑सन् । ते ह॒ नाकं॑ म॒हिमा॑नः सचन्ते यत्र ( ) पू॒र्वे सा॒द्ध्याः सन्ति॑ दे॒वाः ॥
36

(वोढवे- दूतस्त्वं - तमुं - सीदुत्वा - यत्र - चत्वारि च) (A11)

praSna korvai with starting padams of 1 to 11 anuvAkams :-

(पूर्ण - र॒षयो॑ - ऽग्नि॒ना - ये दे॒वाः - सूर्यो॑ मा - सन्त्वा॑ नह्यामि - वष॒ट्कारः॑ स ख॒दिर -
उ॒पया॑मगृहीतोऽसि - यां॒ वै - त्वे क्र॑तुं - प्र॒दे॒व - मेका॑दश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jCAtis :-

(पूर्णा - संहजान् - तवाँऽग्ने - प्राणैरेव - षट्त्रिंशत्)

first and last padam of Fifth praSnam of kANDam 3 :-

(पूर्णा - सन्ति देवाः)

॥ हरिः ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां तृतीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः समाप्तः ॥

॥ इति तृतीयं काण्डं ॥